

ע"פ 8074/16 - יורי סוליימנוב, רוני שלומוב, רפי שלומוב נגד מדינת ישראל, עזבון המנוח בוריס זרצר

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פלייליים

ע"פ 8074/16

ע"פ 1707/17

ע"פ 1817/17

לפני: כבוד המשנה לנשיאה ח' מלצר

כבוד השופט מ' מזוז

כבוד השופטת י' וילנר

המערער בע"פ 8074/16: יורי סוליימנוב

המערער בע"פ 1707/17: רוני שלומוב

המערער בע"פ 1817/17: רפי שלומוב

נגד

המשיבים: 1. מדינת ישראל

2. עזבון המנוח בוריס זרצר

ערעור על הכרעת דינו של בית המשפט המחוזי בחיפה (השופטים י' אלרון, ר' פוקס ו-ד' פיש) בתפ"ח 793-07-14 מיום
12.9.2016

תאריך הישיבה: ה' בכסלו התש"ף (3.12.2019)

עמוד 1

בשם המערער בע"פ 8074/16: עו"ד דורון נוי; עו"ד יהלי שפרלינג

בשם המערער בע"פ 1707/17: עו"ד שרית גולן שטיינברג

בשם המערער בע"פ 1817/17: עו"ד ישי ניב

בשם המשיבה 1: עו"ד עילית מידן; עו"ד הילה גורני

בשם המשיב 2: עו"ד תומר בן חמו

פסק-דין

**

השופט מ' מזוז:

1. לפנינו שלושה ערעורים הנוגעים לפרשת רצח אחת שנדונה בבית המשפט המחוזי בחיפה, בשני פסקי דין: תפ"ח 793-07-14 (הנשיא (כתוארו אז) י' אלרון והשופטים ר' פוקס ו-ד' פיש) מיום 31.7.2016 בעניינו של יורי סוליימנוב (המערער בע"פ 8074/16, להלן: יורי), וכן תפ"ח 866-07-14 (סגני הנשיא ר' שפירא ו-א' אליקים והשופטת ת' נאות-פרי) מיום 16.11.2016 בענינם של האחים רוני שלומוב ורפי שלומוב (המערערים בע"פ 1707/17 ו-1817/17, להלן: רוני ו-רפי בהתאמה).

2. המערערים הורשעו, לאחר ניהול משפט הוכחות, בעבירות כדלקמן:

יורי ורוני הורשעו בביצוע עבירת רצח, לפי סעיף 300(א)(2) וסעיף 29 לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: החוק); וכן בעבירות של קשירת קשר לביצוע פשע לפי סעיף 499 לחוק, ובעבירות בנשק לפי סעיף 144(א) ו-(ב) וסעיף 29 לחוק.

רפי זוכה מעבירת הרצח שיוחסה לו בכתב האישום, והורשע תחתיה בעבירה של סיוע לרצח, לפי סעיף 300(א)(2) וסעיף 31 לחוק. בנוסף, הורשע רפי בעבירה של קשירת קשר לביצוע פשע לפי סעיף 499 לחוק, ובעבירות בנשק לפי סעיף 144(א) ו-(ב) וסעיף 29 לחוק.

ביום 12.9.2016 נגזר על יורי מאסר עולם, וביום 9.1.2017 נגזר על רוני מאסר עולם ועל רפי נגזרו 13 שנות מאסר. כן נגזרו על המערערים עונשים נלווים, ובהם תשלום פיצוי כספי בסך 200,000 ₪ על-ידי כל אחד מהמערערים למשפחת המנוח.

3. ביום ראשון 23.5.2010 לקראת השעה 06:00 בבוקר, עת הגיעו עובדים למפעל "לפידות" באזור התעשייה הדרומי בקיסריה (להלן: המפעל), נגלתה לעיניהם גופתו של בוריס זרצר ז"ל (להלן: המנוח) ששהה במקום כשומר במשמרת הלילה. מהמועד בו נתגלתה הגופה בוצעו פעולות חקירה במשך 4 שנים בניסיון לפענח את מעשה הרצח, אך לא היה בידי חוקרי המשטרה "קצה חוט" שיוביל למבצעיו. פריצת הדרך אירעה בחודש ינואר 2014, כאשר בעקבות מעצרו של רוני בחשד לביצוע עבירה בתיק אחר ונטילת דגימת דנ"א ממנו במהלך מעצרו, נמצאה באקראי התאמה בין פרופיל הדנ"א שלו לבין הפרופילים שנמצאו בשניים מתוך ארבעה בדלי סיגריות שנתפסו בסמוך לשיח בזירת רצח המנוח. בעקבות זאת חודשה חקירת הרצח והחלה פעילות סמויה של יחידת עיקוב שהובילה גם ליורי, לו קשרים עם רוני, ובהמשך לקשר בין השניים לבין רפי, אחיו של רוני. בסיום החקירה גובשו שני כתבי אישום בעבירת רצח - האחד, נגד יורי; והשני, נגד האחים רוני ורפי שלומוב.

4. על-פי עובדות כתבי האישום שהוגשו נגד המערערים, עובר לתאריך 22.5.2010 קשרו השלושה קשר לרצוח את המנוח ביריות (להלן: הקשר). במסגרת הקשר ועל מנת לקדמו, ערכו השלושה תכנון והכנות שכללו, בין היתר, הצטיידות ברובה מסוג 16M ובתחמושת, מעקבים אחר המנוח והכנת נתיב בריחה ורכב מילוט (להלן: התכנון המוקדם). ביום 22.5.2010 בסמוך לחצות הגיעו המערערים ברכב בו נהג רפי לאזור המפעל, כשהם מצוידים בנשק ובתחמושת אותם החזיקו ונשאו בלא רשות על-פי דין. יורי ורוני ירדו מהרכב, ורפי נסע לדרכו והמתין במקום מרוחק לקריאה טלפונית על מנת למלט את השניים לאחר ביצוע הרצח. יורי ורוני הגיעו לאזור השער האחורי של המפעל וארבו למנוח, ששימש כשומר וערך באותה עת סיוור שגרתי בתחומי המפעל. משהגיע המנוח סמוך לשער המפעל, ירו לעברו יורי או רוני שישה כדורים שפגעו בבטנו, בגבו ובירך שמאל וגרמו למותו. שניים מתוך ששת הקליעים נורו לאחר שהמנוח נפל ושכב על הקרקע. בהתאם לתכנון המוקדם, הודיעו השניים לרפי לבוא לאסוף אותם, והאחרון הגיע אל המקום שנקבע על ידם מראש, אסף אותם ברכבו והשלושה נמלטו מהמקום לבתיהם.

בגין מעשיהם המתוארים לעיל, יוחסו למערערים עבירה של ביצוע רצח בצוותא; עבירה של קשירת קשר לביצוע פשע; ועבירות בנשק.

גרסאות המערערים

5. המערערים כפרו במעורבותם ברצח. יורי כפר במיוחס לו למעט עובדת היותו חברם של האחים רוני ורפי שלומוב, והכחיש את דבר היותו באזור המפעל בליל האירוע. לטענתו, בשל חלופי הזמן אינו זוכר היכן היה במדויק באותו מועד. רוני כפר במיוחס לו והכחיש את דבר היותו באזור המפעל במועד ביצוע העבירות, אולם במהלך שמיעת הראיות העלה טענה לפיה כשנה או שנה וחצי לפני מועד הרצח הוא הגיע למפעל ושהה שם 24 שעות במשמרת אבטחה יחד עם חברו דימה איסקוב. רפי כפר אף הוא במיוחס לו וטען כי לא הסיע את יורי ורוני לזירת האירוע, והוסיף כי אם הסיע אותם "זה קרה בחוסר מודעות", ואם לפי איכוני הטלפון הנייד שלו עולה כי הוא נסע למקום ובחזרה, הנסיעות היו בנסיבות תמימות. במהלך עדותו, טען רפי כי ייתכן שנתן את מכשיר הטלפון שלו לאדם אחר שעשה בו שימוש בלילה בו בוצע הרצח, ובסיכומיו הוסיף כי ייתכן שנתן את הטלפון הנייד לשימוש של רוני באותו לילה.

6. בית המשפט המחוזי, בשני המותבים שדנו בתיק, הרשיע פה אחד את יורי ואת רוני בעבירות שיוחסו להם. לעומת זאת, רפי זוכה פה אחד מעבירת הרצח והורשע תחתיה בעבירה של סיוע לרצח. הרשעתם של שלושת המערערים מבוססת על תשתית ראייתית משותפת בעיקרה, והם הועמדו לדין בנפרד בשל שיקולים ראייטיים שעניינם האפשרות להעיד את יורי כעד תביעה בעניינם של רוני ורפי, ולהעיד את רפי כעד תביעה בענייניו של יורי. שני ההרכבים שמעו עדים רבים במהלך עשרות ישיבות של הוכחות שקיימו בתיק ונדרשו לחוות דעת מומחים במגוון עניינים, ובסופו של יום הגיעו למסקנות ולמצאים דומים.

7. בתמצית, הראיה המרכזית שעמדה בבסיס הכרעות הדין היא צבר שיחות שקיים יורי לאורך כמה שבועות (מאפריל 2014 ועד ליום 1.6.2014) עם שוטר מוסווה (להלן גם: אנטולי), עליו הוטל להתיידד עם יורי במקום עבודתו ולרכוש את אמונו. במסגרת שיחות אלה פרש יורי בהדרגה בפני אנטולי את סיפור המעשה כולו. בין היתר סיפר יורי לאנטולי כי ירה והרג אדם שלא היה לו קשר אליו, באמצעות כלי נשק "ארוך" צבאי, וזאת כעבודה שקיבל תמורתו כסף. הרצח בוצע, כך סיפר, במקום מבודד יחסית באזור מפעלים, אליו התקרבו הוא ושותפו רוני ברגל, מכוסים "מכל הכיוונים", וכי הם הוסעו למקום ונאספו ממנו על-ידי רפי. כן סיפר יורי לאנטולי על אופן ביצוע המעשה: "יופי, בן אדם טייל, הסתובב, חטף שני כדורים, נפל, חטף עוד 2, וידוי, וזהו. וכל התרמילים, כל הדברים לקחנו והלכנו. מה תחפש שם? את הקליע? מה תסתכל על הקליע ככה? תסתכל עליו שעה, מה תמצא שם?, כלום. מצלמות אבטחה שום דבר לא קלט".

הדברים שמסר יורי בפני אנטולי, שהם בגדר הודאת נאשם ביחס אליו עצמו ובגדר עדות מפלילה כלפי רוני ורפי (במשפטם סירב יורי להעיד), נתמכו בשורה של ראיות חיצוניות הקושרות את המערערים לזירת העבירה, אשר כללו בין היתר: ארבעה בדלי סיגריה שנמצאו בשטח החולי הסמוך לשער המפעל, כ-30 מטרים מהמקום בו נמצאה גופת המנוח, שעל שניים מהם נמצא דנ"א של יורי ועל השניים האחרים נמצא דנ"א של רוני; טביעות נעליים שנמצאו בשטח החולי, לגביהן נקבע כי ב"סבירות גבוהה" נוצרו על-ידי זוג נעליים צבאיות שנתפס אצל יורי. כן הוצגו מחקרי תקשורת שנערכו ביחס לטלפונים של יורי ושל רפי בעת האירוע שהעלו כי השניים נכחו בזירה במועדים הרלבנטיים לביצוע הרצח - רפי הגיע לזירה לאחר הרצח; הטלפונים "נדמו" בשעת הרצח והופעלו מעט לאחריו; ולאחר הרצח התקיימו שיחות טלפון אינטנסיביות בין השניים, כולל בשעות הקטנות של הלילה. לאלו הצטרפו התנהגות מפלילה של המערערים למן מעצרים, שקרים ששיקרו ופרטים מסבכים שמסרו במהלך חקירותיהם, ובהם התוודות של רפי בפני מדובב בדבר מעשיו. הכל כפי שיפורט בהמשך הדברים.

8. בית משפט קמא התרשם לשלילה מעדויות המערערים ודחה את גרסאותיהם. בין היתר, נקבע בעניינו של יורי כי -

"גרסת הנאשם שהועלתה לראשונה רק בשלב בו העיד בבית המשפט היא כי כ-7-10 ימים לפני רצח המנוח, הוא ורוני שלומוב ביקרו במקום על-מנת 'לבדוק את השטח' ולבחון האם ניתן יהיה לגנוב אקדח מהשומר באחד המפעלים, ולכן ייתכן שהבדלים שנמצאו הם מסיגריות שהוא ורוני עישנו יחד באותו מועד [...]"

אני דוחה גרסה זו של הנאשם מכל וכל, וקובע כי המדובר בגרסה כבושה, מופרכת, מנוגדת לראיות, להיגיון ולשכל הישר.

מעבר לכך שגרסתו הנ"ל של הנאשם הועלתה רק בשלב מאוחר, בעת מתן עדותו בבית המשפט, בעת שכל ראיות המאשימה כבר הוצגו בפניו וניתן היה לאמץ גרסה וקו הגנה, הרי שגרסתו סותרת דברים אחרים שנאמרו מפיו של הנאשם עצמו" (עמ' 49 להכרעת הדין בעניינו).

בהתייחס לעדותו של רוני קבע ההרכב שדן בעניינו כך -

"בהמשך העלה רוני גרסה כבושה שלא אוזכרה בשום שלב בחקירה או בתגובותיו לכתב האישום שגם הן נמסרו בשלבים ואפילו לא בחקירתו הראשית, לגרסתו המאוחרת הוא נזכר כי זרק באזור המפעל כ-24 סיגריות בעת שהיה במשמרת למשך 24 שעות (עמוד 1550 לפרוטוקול). במילים אחרות, בעדות בשנת 2016 נזכר רוני לראשונה לספר כי כשנה, שנה וחצי לפני מאי 2010 הוא זרק באזור המפעל 24 סיגריות, עדות שאינה אמינה בעיניי.

אין מחלוקת גם לפי עדותו המאוחרת של רוני כי הוא לא הגיע באותה משמרת לאזור השיח המדובר, הוא העלה אפשרות דמיונית אחרת כי ארבעת הבדלים עפו ברוח מבלי שהיה לו הסבר מאיפה הם עפו וכיצד הצטרפו יחדיו באותו מסע עם הרוח אל בדלי סיגריות של יורי שכן אין מחלוקת כי באותו ביקור של רוני במפעל כמתואר בהסברו הכבוש, הוא לא היה עם יורי. תשובה עניינית לא הייתה לרוני ואפנה לדבריו בקשר לבדלים הטריים 'אני לא יודע מה להגיד לך'" (עמ' 18 להכרעת הדין בעניינו).

ובאשר לעדותו של רפי נקבעו דברים אלו -

"בעדותו בבית משפט רפי התפתל, סתר את עצמו והשיב תשובות לא משכנעות, לפעמים סותרות זו את זו, כך למשל טען רפי לפנינו כי הדברים נאמרו כחלק מתכנון משותף עם המדובב כדי להמציא סיפור לא אמיתי כדי לרצות את המשטרה (עמוד 1229, 1237, 1236), אלא שאין ולו ברמז בתמלילים אמירה של מי מהשניים התומכת בגרסה זו. משראה רפי כי הוא מסתבך בשקריו, במהלך החקירה הנגדית שינה כיוון וטען כי המציא גרסה לבדו והוא סיפר אותה למדובב כדי לרמות אותו מתוך הנחה כי אם יצליח לשכנע את המדובב בגרסה שקרית כטענתו, אז הוא יצליח גם להונות את חוקרי המשטרה (עמוד 1181, 1276).

גרסתו של רפי מעל דוכן העדים לא היתה אמינה, אם המציא סיפורים למדובב, מדוע לא סיפר על כך לעורך דינו, עו"ד סיבוני. מדוע לא אמר דבר על כך בשלבי החקירה המתקדמים או בפני שופט המעצרים ומדוע לא אמר זאת בתגובה לכתב האישום, רק לאחר סיום פרשת התביעה נזכר לבחור בגרסה כבושה זו, שאינה אמינה עליו" (עמ' 30 להכרעת הדין בעניינו).

9. אשר לגזרי הדין. לבית משפט קמא הוגשו תצהירים של נפגעי העבירה - אשת המנוח ובנו, אשר לימדו על הנזק הכבד שהסב להם רצח המנוח, אשר תואר כאדם טוב שלא עשה רע לאיש. האישה תיארה כי מאז הרצח היא סובלת מסייטים בלילות ומבדידות קשה, נוטלת כדורי הרגעה ובכל יום נשברת וממררת בבכי. עוד תיארה, כי היא נאלצה לעזוב

את עבודתה משאינה יכולה להתמיד בעבודה כשכירה, ולכן היא עובדת כעצמאית ומתקשה לכלכל את עצמה. הבן תיאר את תחושותיו הקשות משנדע לו במקרה משמיעה ברדיו כי אביו נרצח, וסיפר כי אירוע הרצח הכניס את משפחתו לסחרור בתפקוד היומיומי, למתח וללחץ הפוגעים באיכות חייהם, ולתחושת אי ודאות לגבי השאלה מדוע האב נרצח.

לאחר שעמד על השיקולים הנדרשים, הטיל בית משפט קמא על יורי עונש של מאסר עולם וכן 3 שנות מאסר בגין עבירות הנשק וקשירת הקשר לפשע אשר נקבע כי ירוצו בחופף לעונש מאסר העולם, ולצד זאת מאסר מותנה של 24 חודשים למשך שנתיים. כן הושת על יורי פיצוי לנפגעי העבירה (אשתו ובנו של המנוח) בסך כולל של 200,000 ₪, לאחר שנקבע כי "במקרה דנן שהוא חמור, קשה ובוטה של קטילת חיי אדם והותרת משפחתו יתומה ואבלה, יש מקום לפיצוי הנוטה לרף המקסימאלי".

גם על רוני הושתו מאסר עולם בגין רצח המנוח וכן 3 שנות מאסר אשר נקבע כי ירוצו בחופף לעונש מאסר העולם. בנוסף, הושת על רוני תשלום פיצוי לנפגעי העבירה בסך 200,000 ₪, "אותו סכום שנקבע בהליך המקביל [בעניינו של יורי]", לאור עקרון אחידות הענישה.

בגזר דינו של רפי, אשר "במעשיו סייע להמתת אדם אחר", בנסיבות שתוארו בהכרעת הדין, הועמד מתחם הענישה ההולם על 10 עד 15 שנות מאסר בפועל. לצורך קביעת עונשו, נשקלו מחד נסיבותיו האישיות של רפי, ובהן מצבו המשפחתי המורכב והעובדה כי עליו לתמוך בחמישה ילדים כאשר מצבו הכלכלי קשה, ומאידך הרשעותיו הקודמות בעבירות רכוש ועבירה בנשק, והצורך בהרתעתו האישית מביצוע עבירות דומות. בהתחשב במכלול השיקולים, הושת על רפי עונש של 13 שנות מאסר, ולצדו מאסר מותנה של 24 חודשים למשך שנתיים. בנוסף, הוטל גם על רפי תשלום פיצוי לנפגעי העבירה בסך 200,000 ₪, לאחר שנקבע כי לאור גובה הנזק מצד אחד והתקרה המקסימאלית הקבועה בחוק מצד שני, "יש לטעמי להטיל על שניהם [רפי ורוני] במסגרת זו את אותו גובה פיצוי".

טענות המערערים

10. ערעורו של יורי מופנה בעיקרו נגד השימוש שנעשה באמרותיו המפלילות בפני אנטולי, השוטר המוסווה, כראיה מרכזית בפרשה. לעמדתו, יש לפסול את כל אמרותיו בפני אנטולי, הן לפי סעיף 12 לפקודת הראיות [נוסח חדש], תשל"א-1971 (להלן: פקודת הראיות) והן לפי דוקטרינת הפסילה הפסיקית (ע"פ 5121/98 יששכרוב נ' התובע הצבאי, פ"ד סא(1) 461 (2006), להלן: הלכת יששכרוב). לטענתו, "עצם שיגור השוטר" להתייחד עמו בשעה שהיו למשטרה ראיות מסוימות נגדו מהווה פגיעה חמורה בזכותו לאוטונומיה של הרצון החופשי ובזכויות העומדות לו כחשוד המצוי בחקירה - זכות השתיקה, הזכות להימנע מפני הפללה עצמית וזכות ההיוועצות. מכל מקום, טען כי "אמרותיו לאנטולי הינן התרברבויות" שכל מטרתן הייתה להרשימו. לטענתו, יש לפסול אף אמרות מפלילות שמסר בחקירתו מיום 10.6.2014, בשל פגיעה בזכותו להיוועץ בעורך דין וכן "אווירת המשא ומתן שריחפה מעל חקירתו".

כן ביקש בא כוחו של יורי להצביע על קשיים בראיות הנוספות עליהן נסמכה הרשעתו. בכלל זאת, נטען כי מקור בדלי הסיגריות שנמצאו בזירה הינו ביקור שערך יורי באזור בין 7-10 ימים לפני הרצח, וכי לא ניתן היה "לקבוע את

טריות הבדלים בהתבסס על נתונים מדעיים"; כי בליל האירוע נתן את הטלפון הנייד שלו לרוני בשל מצבו הכלכלי הקשה ומשכך שגויה המסקנה בדבר נוכחותו של יורי בזירה בליל הרצח על יסוד איכונו; כי יש לפסול את אמרותיו של רפי כראיה, הן בשל העובדה שסירובו להעיד מנע את האפשרות לחקור אותו בחקירה נגדית, והן משום העצות המשפטיות והשקרים ששיקר המדובב לרפי בתיאום עם צוות חקירתו; וכי הראיה בדבר עקבות נעליים אינה קבילה לאור החלטתו של בית משפט זה בע"פ 1620/10 מצגורה נ' מדינת ישראל (להלן: עניין מצגורה), ובפרט כאשר ה"התאמה" מבוצעת 4 שנים לאחר הותרת העקבה.

11. בערעורו של רוני נטען כי הרשעתו מתבססת על "רגליים רעועות" אשר מותירות ספק סביר באשמתו. בין היתר, נטען כי אמרותיו של יורי בפני אנטולי, העומדות כראיה מרכזית ביסוד ההרשעות, אינן קבילות, מה-גם שלא ניתן היה לחקרו בחקירה נגדית. כן נטען, כי עקבות הנעליים שנמצאו אינן בגדר ראיה קבילה, והיעדר תיעוד חזותי של מסלולן פגע בהגנתו, שכן "בהיעדר כלים להפריך את הסיפור של יורי, זקוק היה [המערער] לתיעוד חזותי בכדי לבחון טענות המשיבה בדבר הגעה לזירת הרצח"; כי הקביעה אם בדל סיגריה הינו טרי היא עניין שבמומחיות, ועובדת היותו של רוני מאבטח באזור התעשייה המדובר מסבירה את הימצאות הבדלים עם פרופיל הדנ"א שלו במקום; כי באמרותיו המפלילות של רפי בפני המדובב "רפי אינו מפליל את רוני באופן ישיר", ומכל מקום גרסתו אודות פרטי המקרה סותרת את ראיות המאשימה.

12. ערעורו של רפי מתמקד בטענה כי ניתוח הראיות נגדו בבית משפט קמא צריך היה להוביל למסקנה עובדתית לפיה אף אם הוא הסיע את יורי ורוני לאזור הרצח בליל האירוע ובחזרה, הוא עשה כן מבלי להיות מודע כלל לכך שהוא מבצע הסעה זו לצורך ביצוע עבירה, ודאי שלא עבירת רצח. הודגש בהמשך לכך, כי לפי דבריו של יורי עצמו בפני אנטולי, רפי לא קיבל כל תמורה בגין אותה הסעה, ואין חולק כי קיים "מידור" מוחלט של רפי מפרטי הרצח. כן הודגש, כי מחקרי התקשורת מלמדים כי רפי לא ידע מראש להיכן לנסוע בליל האירוע וככל הנראה "כוון" למקום איסוף על-ידי יורי במהלך שיחה. נטען כי בית המשפט התייחס באופן שגוי גם לשיחות שערך רפי ביום מעצרו, מהן ניתן להתרשם בבירור כי "המערער כלל אינו מבין מדוע המשטרה מחפשת אותו, ומנסה, באמצעות יצירת קשר עם מספר אנשים, לברר את הסיבה", ואין לראות את שיחתו ליורי כשיחה נפרדת, נבדלת מהאחרות. בנוסף, טוען רפי כי יש לפסול את אמרותיו בפני המדובב בשיחתם מיום 3.6.2014, בהיותן בגדר הודאות שווא, אשר ניתנו על רקע מצוקה נפשית בה היה שרוי ועצות משפטיות שגויות שהשיא לו המדובב.

13. שלושת הערעורים מופנים לחלופין כנגד גזר הדין. ערעורם של יורי ורוני מופנה רק נגד רכיב הפיצויים, ואילו ערעורו של רפי מופנה גם נגד רכיב המאסר שהוטל עליו. לטענת כל המערערים, בהתאם להלכת טווק (ע"פ 1076/15 טווק נ' מדינת ישראל (7.6.2016)); דנ"פ 5625/16 אסרף נ' טווק (13.9.2017), להלן: הלכת טווק), רשאי היה בית המשפט להטיל פיצוי לטובת נפגעי העבירה עד לשיעור של 258,000 ₪, כקבוע בחוק, "בגין מקרה המתה אחד", וזאת "בין אם מדובר בגורם אחד למעשה ההמתה ובין אם יותר (מבצעים בצוותא), בין אם מדובר בניזוק משני ישיר או יותר". לפיכך, סבורים המערערים כי נדרש להתערב ברכיב הפיצויים שנפסק על-ידי בית משפט קמא, לפיו ישולמו למשפחת המנוח פיצויים בסך מצטבר של 600,000 ₪. בנוסף, טוען רפי נגד חומרת עונש המאסר שהושת עליו. הודגש בערעורו כי לאור נסיבות ביצוע העבירה המצביעות על כך שהוא לא ידע דבר מלבד כך שהוא מסייע לרצח באמצעות הסעה ולא קיבל תמורה בגין מעשיו, ונוכח עברו הפלילי הדל מאוד והיותו אב ל-5 ילדים, יש מקום להקל בעונשו.

14. בעיקרי הטיעון מטעמה, סומכת המדינה את ידיה על פסקי דינו של בית משפט קמא ומדגישה כי אלו נשענים בראש ובראשונה על קביעות עובדה וממצאי מהימנות ברורים, בהם בית משפט של ערעור אינו נוטה להתערב. בהמשך לכך, הודגשה התרשמותם השלילית של שני ההרכבים שדנו בפרשה מעדויות המערערים בפניהם, ודחיית גרסאותיהם באופן מנומק ומפורט. נטען כי חקירת המשטרה בפרשה הייתה חקירה מאומצת, מקיפה ומקצועית ביותר, ובית משפט קמא אף ראה לשבחה על כך. במסגרת חקירה זו, כך נטען, נאסף מארג ראיתי שאינו מותיר ספק באשמת המערערים, כשבמרכז הדברים שמסר יורי לאנטולי, "המציירים באופן ברור את סיפור המעשה, את אופן ביצוע הרצח ואת חלקו של כל אחד מהמערערים".

בהמשך לכך, טוענת המדינה כי אין כל ממש בטענת המערערים, ובראשם יורי, כי יש פסול בעצם הפעלתו של שוטר סמוי במסגרת הפרשה. הובהר, כי במסגרת ניהול חקירה, הן בשלב היותה חקירה סמויה, והן כאשר זו הופכת לגלויה, עושה המשטרה שימוש באמצעים שונים ומגוונים, סמויים וגלויים, אשר לעתים כוללים קבלת מידע מפי חשוד בעבירה, שלא במסגרת חקירה פרונטלית, לעתים אף בלא שהוא מודע לכך שמתקיימת חקירת משטרה בעניינו, וממילא מבלי שהוא מוזהר. בכלל זאת, צוינו אמצעים כמו; האזנות סתר, הפעלת מדובבים וקיום שיחות טלפון יזומות בין מתלוננים לחשודים, בהן הקורבן מטיח בחשוד את אשמתו כדי לקבל את תגובתו בלא שהחשוד מודע לכך שהמשטרה מאזינה לשיחה. הודגש, כי במסגרת פעולות מסוג זה, אשר נעדרות את המעמד המורכב והלוחץ של חקירה על-ידי אנשי מרות, ודאי שלא קמה חובה להזהיר את החשוד כי הוא רשאי לשמור על זכות השתיקה או להיוועץ בעו"ד. אשר למהות הדברים שנמסרו, הודגש כי הדברים שסיפר יורי לאנטולי לאורך תקופת ההפעלה השתלבו היטב עם ראיות חיצוניות אובייקטיביות, והיו שזורים פרטים מוכמנים שונים, אשר רק מי שהיה מעורב בביצוע הרצח יכול היה לדעת אותם.

15. בהתייחס להיקף מעורבותו של רפי באירוע הרצח, טוענת המדינה כי צדק בית משפט קמא בקבעו כי הוכחו במעשיו כל המרכיבים לביצוע עבירה של סיוע לרצח. הודגש כי מודעותו של רפי לתכניתם של יורי ורוני נלמדת, כפי שיפורט בהמשך הדברים, הן מהדברים שהוא עצמו מסר למדובב, והן מהדברים שמסר יורי לאנטולי לאחר שקיבל שיחה טלפונית מרפי בה סיפר האחרון שהמשטרה מחפשת אותו בחשד לרצח: "הוא היה רכב מילוט שלנו" ו"רפי ידע מזה, ידע מזה, כן". עוד הוזכר, כי יורי ורוני השתמשו בכלי נשק "ארוך", רובה, אשר כל מי שיושב ברכב עם אדם הנושא אותו, אינו יכול להחמיצו.

16. אשר לערעורים על גזרי הדין, המדינה סבורה כי אין מקום להתערב בעונשים שנגזרו על המערערים ובכלל זאת ברכיב הפיצויים הכלול בהם. הובהר כי פסק הדין בעניין טווק, אליו הפנו המערערים, אינו דן בסיטואציה של ריבוי נאשמים (כי אם ריבוי נפגעים). לעומת זאת, בנסיבות בהן הורשעו נאשמים אחדים במעשה אחד - מוסמך בית המשפט לגזור על כל אחד מהם פיצוי בסכום עד גובה הפיצוי המקסימלי הקבוע בחוק. בענייננו, על כל אחד מהמערערים נגזר פיצוי בסכום הנמוך מהתקרה האמורה, ובהתחשב בסכום הפיצוי הכולל שנפסק לטובת משפחת המנוח, אין כל מקום להתערבות ערכאת הערעור.

17. בטרם אבחן את טענות המערערים לגופן, אסקור בקצרה את הראיות שעמדו בפני הערכאות קמא לצורך מתן הכרעות דין. אולם קודם לכן, מפאת חשיבות הדברים, אפרט בתמצית אודות איסוף הראיות ושילבי החקירה שקדמה למעצרים של המערערים.

18. על-פי דו"חות הפעולה של המשטרה, גופת המנוח נמצאה ביום 23.5.2010 בשעות הבוקר, שכובה על הבטן ברחבת שטח התפעול של המפעל, ובה שישה פצעי כניסת קליע. צפייה בסרטון מצלמת האבטחה העלתה כי בסמוך לאחר חצות (בשעה 00:07) הגיעו שני אנשים לשער האחורי של המפעל מצדו החיצוני, לבושים כחיילים ובידי אחד מהם רובה, אותם לא ניתן היה לזהות. המנוח קם ממקומו, התקרב אליהם, בין השלושה התקיימה שיחה קצרה, ולאחריה נראה המנוח נופל ארצה. במשטח החולי שמחוץ למפעל נמצאו עקבות נעליים ובצמוד לשיח המרוחק כ- 30 מטרים מהשער נמצאו 4 בדלי סיגריות טריים. הפרופילים שהופקו מבדלי הסיגריות נשלחו למאגר הדנ"א לצורכי השוואה אך באותה עת לא התקבלה התאמה כלשהי, והחקירה נקלעה בשלב זה למבוי סתום.

19. בחלוף קרוב לארבע שנים, בחודש ינואר 2014, נמצאה באופן מקרי התאמה בין הפרופיל הגנטי של רוני, שנעצר בגין עבירת שוד, לדנ"א שנמצא על שניים מתוך ארבעת בדלי הסיגריות שנתפסו למרגלות השיח בזירה. התאמה זו הביאה, על-פי עדויות צוות החקירה, לקצה חוט חקירתי לפענוח פרשת הרצח.

בשלב זה החלה חקירה סמויה, שנערכה מחודש ינואר עד אפריל 2014. הקשר בין יורי לרוני עלה לראשונה כאשר במסגרת חקירתו של רוני בגין עבירת השוד נתפס מכשיר הטלפון הנייד שלו ונמצאו בו סרטונים ותמונות של אדם שעלה חשד שהוא האדם שנראה בסרטון מזירת הרצח. מעקב אחר יורי ותפיסתו בדל סיגריה שהשליך, הצביעו על התאמה בין הפרופיל הגנטי שלו לדנ"א שנמצא על שני בדלי הסיגריות האחרים שנמצאו כאמור בזירה. על בסיס ממצאים אלו, כך על-פי עדויות המשטרה, עלה הצורך לפעול "ביצירתיות", והתגבשה החלטה להפעיל שוטר סמוי מול יורי בכדי לנסות ולדלות מידע על אשר התרחש בליל רצח המנוח.

הפעלתו של השוטר המוסווה (אנטולי)

20. כפי שעלה מעדותו של אנטולי, הפעלתו החלה בראשית חודש אפריל 2014, ולצורך כך הוא התקבל לעבודה במסעדת "ג'רסי" במרינה בהרצליה בתפקיד טבח, במקביל לעבודתו של יורי במקום כאחראי משמרת. לדבריו, הוא עבד במסעדה כשלושה שבועות, עד תחילת חודש מאי 2014 לערך, במשמרות ארוכות. השניים נסעו יחד לעבודה במסעדה וחזרה, כאשר אנטולי היה אוסף את יורי מביתו באור עקיבא, ומשסיים את עבודתו במסעדה נותרו בקשר טלפוני ונפגשו מספר פעמים. כפי שיפורט בהמשך, במסגרת הקשר שנרקם בין השניים, אותו הגדיר אנטולי כ"קשר קרוב", התוודה יורי בהדרגה, במספר שיחות, במעורבותו ומעורבות שותפיו, רוני ורפי, ברצח המנוח אותו ביצעו יחדיו.

מפעיליו של אנטולי התייחסו בעדותם להפעלתו הזהירה והדגישו את אמצעי הזהירות והבקרה שננקטו באופן

שאנטולי לא הכיר את האירוע, לא הכיר את יורי, וכל פעולתו תועדה באודיו ווידאו. מטרת החקירה, כפי שהוגדרה לו בתחילה, הייתה "להתחבר ליורי", ללא שהיה מודע לסיבת החקירה וללא שקיבל תמורה עבור הפעלתו. הודגש כי אנטולי לא "חקר" ולא "תשאל" את יורי, אלא הלכה למעשה התנהלו בין השניים שיחות, ואם נשאלו שאלות כלשהן, הן עלו בעקבות דברים שנאמרו ביוזמתו של יורי.

ומכאן לפירוט הראיות.

הראיות שעמדו לפני בית המשפט המחוזי

א. אמרות יורי בפני אנטולי

21. ארחיב קמעא בתיאור ראיה זו משום היותה מרכזית בפרשה. בעדותו סיפר אנטולי על טיב הקשר בין יורי לבין חברו ושותפו רוני שלומוב, כפי שהדברים עלו מדברי יורי בשיחותיהם, שכדבריו "זה החבר הכי טוב שלי... הוא בשבילו... אני מוכן לצאת עכשיו עם קלשניקוב החוצה... לרסס רק שיצביע, כי אני יודע שזה מה שהוא היה עושה בשבילי" (תמליל ת/128א). כן סיפר אנטולי על נסיעה משותפת עם יורי, בה נכנס יורי לרכב עם "אגרופן" אותו הניח בדלת הרכב בצמוד אליו, ובמהלך הנסיעה סיפר לו כי בקרוב הוא אמור לקבל את "הצעצוע", ולשאלתו מה הכוונה אמר יורי "פיו פיו", תוך שהתכוון לאקדח, וכי עליו לסגור כמה חשבונות, "... צריך לארגן מתנה לרוני כאשר הוא ישתחרר מהכלא". אנטולי סיפר על שיחה נוספת עם יורי, בה הוא התבטא לראשונה באמרו כי הוא ורוני "שחררו על אנשים", וכי הוא עצמו היה מעורב יחד עם רוני במספר דברים כאשר "בדרך כלל היינו מתכננים כל דבר. לפחות מה שאני הייתי מעורב" (ת/134).

לדברי אנטולי, במהלך נסיעה משותפת אחרת לאזור ה"סינמה סיטי" ביום 13.5.2014 הוא שיתף את יורי ב"עיסוק" הנוסף שלו, סחר בנשק, ויורי הגיב "גם אני רוצה", אך אנטולי השיב כי אינו מכיר אותו מספיק בשביל לשתף אותו בדברים מסוג זה. בשלב זה לראשונה סיפר יורי על ירי באדם ומעורבותו ברצח, ולשאלה "מה זה ירית, המשטרה לא יודעת מזה?", השיב בשלילה, והוסיף כי אותו אדם "מת, לא פצוע". לשאלה מה היה הקשר בינו לבין הנרצח השיב יורי כי לא הייתה ביניהם היכרות מוקדמת וכי הדבר נעשה תמורת תשלום כספי, ובלשונו "זה מה שנקרא עבודה". בהמשך, סיפר יורי לאנטולי כי ביצע את "העבודה" עם אדם נוסף (שבשלב זה עדיין לא נקב בשמו), וכי קיבלו בתמורה ₪ 50,000 שהתחלקו ביניהם באופן שווה. עוד התבטא יורי באמרו "... זה העבודה הכי קלה שהייתה", והמשיך לשתף את אנטולי בפרטים נוספים על אותו מקרה רצח ועל היעדר ראיות בידי המשטרה, באמרו "... בן אדם טייל, הסתובב, חטף שני כדורים, נפל, חטף עוד 2, וידוי וזהו". לשאלת אנטולי "מה עם התרמילים", השיב יורי "לקחנו אותם", ולשאלה לפני כמה שנים ארע המקרה, השיב יורי "לפני שלוש-ארבע שנים", בהיותו בן 21, במהלך שירותו הצבאי. יורי סיפר לאנטולי כי בכל תקופת שירותו הצבאי היה ברשותו רובה 16M מקוצר, אולם ציין בנוגע לכלי הנשק הספציפי שבאמצעותו בוצע הרצח עליו דיברו השניים, כי לא היה זה נשקו הצבאי (ת/137א).

על דבר אותה "עבודה" המשיכו השניים לשוחח בשיחה שהתקיימה ביום 15.5.2014, במהלכה שיתף יורי כי אותה "עבודה" בוצעה אל מול מצלמות האבטחה, אך מאחר שהיה מכוסה מכל הכיוונים לא ניתן היה לדעת אף את

צבע עורו. לשאלת אנטולי היכן בוצעה העבודה, השיב יורי כי אין זה משנה תוך שהוסיף פרטים בדבר הגעתם למקום רגלית, היותם שלושה, שניים מלבדו, וכי התמורה הכספית לא התחלקה בין שלושתם באופן שווה, מאחר ואחד מהם רק בדק שהשטח נקי ואין ניידות (ת/138א).

עוד סיפר אנטולי בעדותו על מפגש שהתקיים ביום 26.5.2014 במלון "דניאל" בהרצליה, בו הגיע יחד עם יורי לפגישה עם שוטר סמוי שהציג את עצמו כ"אוליגרך" מרוסיה (להלן: האוליגרך) אשר בתו מתגוררת בדרום עם חבר ה"מדדרר" אותה למעשים שליליים, ואמר כי הוא מעוניין "לפתור את הבעיה" באופן שאותו חבר לא יתקרר לבתו. יורי הגיב בשמחה ובחיוב להצעה והתבטא בפני אנטולי כי האוליגרך למעשה מבקש "להוריד את הבן אדם", ולאחר ש"סגרו" עמו על מחיר ראשוני של ה"עסקה" ביקשו שהות כדי לשקול את ההצעה. אנטולי סיפר כי הם המשיכו לדבר על "הצעת האוליגרך" ברכב, תוך שיורי מציין כי לצורך "עבודה" כזו יש צורך באדם שלישי, וכי יש לו מישהו, ומשנשאל האם אותו אחד היה זה שביצע יחד עמו את העבודה הקודמת, השיב כי אותו שותף לא יכול להשתתף כי הוא בכלל ואישר כי מדובר בחברו רוני שלומוב. משכך, הציע יורי חבר אחר בשם דימה איסקוב, שלדבריו היה קשור ל"משימה" שהוא סיפר עליה קודם לכן (ת/138א). אנטולי סיפר על המפגש השני והאחרון עם האוליגרך ביום 28.5.2014, במהלכה סוכם עמו על קבלת הצעתו בתמורה לתשלום סך של 50,000 דולר (ת/147א). בשלב זה, כך סיפר אנטולי, השיחה בין שניהם נסבה על ה"עבודה" הקודמת והם עשו מעין "הפקת לקחים" לצורך ה"עבודה הנוכחית" שסוכמה עם האוליגרך. בשלב זה, סיפר יורי כי אותה "עבודה" התבצעה ב"שטח" ב"אמצע שדה" והוסיף כי זה היה "באזור המפעלים" והם הגיעו למקום ברגל (ת/146א).

אשר לפגישתו האחרונה עם יורי שהתקיימה ביום מעצרו, ה-1.6.2014, סיפר אנטולי כי בשעת בוקר מוקדמת הוא הגיע לאסוף את יורי מביתו באור עקיבא והם נסעו יחד לבאר שבע על מנת לתכנן את "העבודה" בה דובר ולבדוק היכן מתגורר אותו בחור אליו התייחס האוליגרך. לדברי אנטולי, משהגיעו לחנות במדרחוב בבאר שבע, יורי קיבל שיחת טלפון, אשר את תוכנה לא שמע, אך הלה נראה "המום" לאחר אותה שיחה, ובסמוך לאחר מכן שיתף אותו כי קיבל הודעה על מעצרו של חברו רפי. יורי נראה מאוד לחוץ, ובהמשך שיחתם על רפי שיתף כי הוא היה הנהג שאסף אותו ואת רוני מהזירה לאחר ביצוע הרצח, אך לא נכח במקום בעת האירוע עצמו. בציטוט מדבריו של יורי, "הוא ידע על זה כי... אני אסביר לך כי הוא היה רכב מילוט שלנו, הנהג מילוט", ובהמשך הוסיף "חיברנו את הטלפונים חזרה עשינו חיוג וניתקנו ואז הוא יודע שזה הסימן שלו להגיע. זהו. כדי שלא יהיה איתור של שום דבר". אנטולי סיפר בעדותו כי יורי חשש שמא המשטרה תפתיע גם אותו ולכן התקשר לעורך הדין שלו כדי שיהיה מוכן. במהלך השיחה התבטא יורי כי רק שלושה היו בזירה, אולם גם דימה איסקוב ידע על הרצח, אך הוא גילה זאת בדיעבד. עוד סיפר אנטולי, כי בעודם נוסעים יחד ברכב, סיפר יורי כי בכתבה שפורסמה באינטרנט באחד מאתרי החדשות של Ynet נכתב אודות האירוע עליו סיפר קודם לכן. בשלב זה מסר אנטולי ליורי את המכשיר הנייד שלו על מנת שיאתר את הכתבה באינטרנט, ולאחר שהסתכל בכתבה אמר יורי - "הלך עלי, הנה 2010 רוצח שכיר... תושב חדרה בן שלושים וחמש שירה... שהרג שומר... קיסריה... כי הרצח הוזמן והחשוד שימש רוצח שכיר...". בשלב זה נשאל יורי על-ידי אנטולי "זה איכשהו קשור אליך הסיפור הזה?", והלה השיב בחיוב באומרו "זה הסיפור" (ת/151).

22. אנטולי נשאל בעדותו מה הביא את יורי להתוודות בפניו באופן כזה, והוא השיב כי למרות תקופת ההיכרות הקצרה יחסית, השניים ניהלו שעות שיחה רבות ומערכת יחסיהם החברית הגיעה לרמה גבוהה מאוד. על מנת להמחיש עד כמה הקשר בין השניים היה קרוב, סיפר אנטולי כי ביום מעצרו של יורי, ה-1.6.2014, אמר לו יורי כי ייתן לו יפוי

כוח לחשבון הבנק שלו, ביקש ממנו לטפל ברכבו וכן לגשת למקום עבודתם ולקחת את השיקים להם הוא זכאי.

בעדותו, הכחיש אנטולי בתוקף טענות מטעם ההגנה לפיהן ידע פרטים אודות יורי והחשדות נגדו בטרם הפעלתו, וחזר על כך שמפעילו אמרו לו אך ורק פרטים ראשוניים וכלליים. עם זאת, אישר אנטולי כי ניתנה לו הנחיה להכווין את השיחות לנושא של רוני שלומוב ולהעלות את שמו מפעם לפעם במסגרת השיחות. בהתייחסו לעמדת ההגנה לפיה דבריו של יורי בשיחותיהם נועדו "לרצות אותו", אמר אנטולי כי לא התרשם כך, אלא כי היה זה דו-שיח הדדי. במקום אחר הוסיף אנטולי כי הוא לא יכול לקבוע האם הדברים שסיפר לו יורי הם בוודאות דברים שחווה בעצמו, אולם כלשונו - "אבל כן אני התרשמתי מבחינת איך שהוא העביר לי את החוויות שלו שהוא כן מכיר את האירוע ומכיר אותו מקרוב".

23. בית המשפט התייחס לטענת הזוטא שהעלה יורי בפתח משפטו לפיה יש לפסול את אמרתיו המפלילות לאנטולי משום שהדברים נאמרו תוך הפרת זכויותיו כחשוד, ודחה אותה. נקבע כי "אין בפנינו שאלה של קבילות ראייה לפי סעיף 12 לפקודת הראיות משניתנה 'חופשית ומרצון', אלא ענייננו למצער בסוגיה של הפסילה הפסיקתית המוסבת לזכות להליך הוגן... אשר מסורה לשיקול דעת בית המשפט". בהמשך לכך, צוין כי יורי מסר את שמסר לאנטולי מרצונו החופשי משום היחסים האישיים הטובים שנרקמו בין השניים, והיה זה בימים בהם יורי היה בסביבתו הטבעית, "חופשי לבחור את חבריו, חופשי לספר להם על עצמו ובעיקר לקחת סיכון שהם, בתורם, ישמרו או לא ישמרו את סודו". כן צוין, כי יורי בחר את דרך ההתנסחות וקצב מסירת המידע כאשר בכל שלב יכול היה לנתק עצמו מאנטולי ולהתייעץ עם חברים ועם עורכי דין, בנסיבות בהן אנטולי היה לכל היותר עוד אדם שנקרה בדרכו, גם אם הוקסם מאישיותו.

לצד זאת, מצא בית המשפט לבחון את כשרות "תרגיל החקירה" שבוצע בעניינו של יורי, אשר לפי טיבו וטבעו אין בו עמידה על זכות ההיוועצות והזכות להימנע מהפללה עצמית. בית המשפט ציין כי חוקרי המשטרה העידו כולם כי ההחלטה להפעיל את הסוכן על רקע המבוי הסתום אליו נקלעה חקירת הרצח נבחנה בכובד ראש ולאחר התייעצות עם הגורמים הרלבנטיים, לרבות הפרקליטות, וכי הן בטרם ההפעלה והן תוך כדי ההפעלה ננקטו אמצעי זהירות קפדניים שנועדו להבטיח את זכויות הנאשם וכשרות ההפעלה. בהקשר אחרון זה, קיבל בית המשפט את עדותם של אנשי המשטרה כי אנטולי לא נחשף "לסיפור" שמאחורי הפעלתו, ובכך נתן ליורי לשטוח גרסתו כרצונו ללא הכוונה והדרכה. בנסיבות אלו, כך נקבע -

"התרשמתי כי הפעלת השוטר המוסווה בתיק זה הייתה בגדר הכרח בל יגונה ובשום שכל, בשונה מהפעלת מדובב, המופעל אף בתנאים קיצוניים שאינם מתקיימים בענייננו, בד"כ בתנאי מעצר ופגישות מכוונות על ידי היחידה החוקרת. כך גם, התרשמתי כי ההפעלה בוצעה באופן זהיר ומאוזן, תוך נקיטה באמצעי זהירות משמעותיים במטרה להבטיח הליך הוגן. בתוך כך, נבחר שוטר ותיק ומוערך לביצוע המשימה (להבדיל מעבריין או מדובב עבריין), שקיבל תדרוך כללי בלבד 'להתחבר' לנאשם והונחה שלא לתחקר אותו אקטיבית. כמו כן, למשימה נבחר שוטר היודע להקפיד על שמירה של נהלים, שבהפעלתו אין כל טובת הנאה. כל מהלך ההפעלה תועד והיה מפוקח בדיווחים שוטפים ועיקביים. תנאי הזהירות המיוחדים הללו נועדו למנוע, ככל האפשר, פגיעה בהליך ההוגן ובזכויותיו של הנאשם.

בית המשפט העליון התייחס לא אחת להפעלת סוכנים כהכרח בל יגונה כשבדרך זו ניתן לתרום לחשיפתן של עבירות

ולהעמדתם של עבריינים לדין, או אז אין מנוס מלעשות שימוש גם באמצעי חקירה זה [...] (עמ' 61 להכרעת הדין בעניינו של יורי. ראו גם עמ' 55 להכרעת הדין בעניינם של רוני ורפי).

לפיכך, נקבע כי מדובר בראיה קבילה, ויש ליתן לה "משקל מהותי ומשמעותי", בנסיבות בהן עדותו של אנטולי גם נתמכה בראיות, לרבות תיעוד מרבית שיחותיו עם יורי בהקלטה.

ב. ראשית הודיה של יורי בחקירתו מיום 10.6.2014

24. ראיה נוספת שעמדה לחובתו של יורי היא אמרתו בחקירה מיום 10.6.2014 אותה מצא בית המשפט כ"ראשית הודיה". בתחילת חקירה זו הוצגו ליורי חומרי חקירה שונים, ובכללם סרטון בו נראה רוני יורה ברובה 16M (ללא קשר לסרטון בו תועד רצח המנוח); קטע מההובלה שעשו החוקרים עם רוני לכיוון פארק התעשייה בקיסריה; תמונות המפעל וזירת רצח המנוח; וכן בשלב מסוים הוכנס לחדר החקירות השוטר אותו הציג אנטולי ליורי כ"אוליגרך". לאחר כל אלה, יורי החל מיוזמתו לשתף פעולה עם חוקריו וסיפר פרטים על חלקו וחלקם של האחרים באירוע הרצח, בעיקר בשלב התכנון. עוד תועד יורי כשהוא פונה ושואל את החוקר "מה יצא לי מזה?" או "מה העסקה שאני מקבל?" וחזר על הקושי שלו "לפתוח", כלשונו, על חברים. בהמשך סיפר יורי לחוקריו כי הוא יודע בוודאות שרוני "ביצע את הרצח" באמרו כי המעורבים בפרשה הם הוא עצמו, רוני, רפי ודימה איסקוב. יורי סיפר לחוקריו "איך הכל התחיל", עת ישבו בביתו של רפי בגבעת אולגה, דיברו על כך שהם מעוניינים להשיג אקדח כדי למכרו, כאשר בשלב זה לא דובר כלל על רצח. על פי הגדרתו "בהתחלה זה התחיל מאירוע אחר אחרי זה, זה נגמר לאירוע הזה" (ת/156ב). לדברי יורי בחקירה זו, הוא הוזמן פעם נוספת לרפי ובשיחה זו אמר לו האחרון כי מצאו מקום "שאפשר פשוט לנסוע לשמה להפחיד אותו לקחת את האקדח וללכת משם". לגרסתו, רפי הוא שקבע את המקום ואת הזמן, תוך שרוני ורפי מוסרים לו פרטים המתייחסים לאירוע המתוכנן, שמו של מפעל באזור התעשייה, ללא ציון שם הקורבן. בשלב מסוים הפסיק יורי לשתף פעולה עם חוקריו ולהשיב לשאלות, וביקש לראות את עורך-דינו.

25. גם לגבי חקירה זו של יורי נטענה בראשית ההליך טענת זוטא, לפיה בחקירה הפרו חוקרי המשטרה את זכות היועצות של יורי ונקטו במשא ומתן אסור ובתחבולות פסולות על מנת להניאו לומר את הדברים שאמר. בית המשפט דחה טענה זו בקבעו כי לא עלה בידי ההגנה להוכיחה, ומשהיא אינה מתיישבת עם יתר הראיות בתיק. הוזכרה בהקשר זה עדותו של ראש צוות החקירה אשר מסר כי אמנם מדובר בחקירה שהתנהלה פרק זמן לא קצר, אך יורי התייעץ עם עורך דינו בטרם החלה החקירה, הוזהר בתחילת החקירה בנוגע לחשדות המיוחסים לו, ומשהסתיימה החקירה גם נפגש לבקשתו פעם נוספת עם עורך דינו. לסיכום הדברים נקבע כך: "המעין בתמלילי החקירה וצופה בהקלטות החקירה (ת/156ב; ת/157א; ת/157ג) מתרשם כי החקירה התנהלה באופן מקצועי, כדין ובדרך המקובלת. ההתרשמות היא כי חוקרי המשטרה לא הבטיחו לנאשם דבר ופעלו בהתאם לנהלים" (עמ' 63 להכרעת הדין בעניינו של יורי).

ג. סרטון האבטחה

26. אירוע הרצח צולם ותועד כאמור במצלמות האבטחה של המפעל. בסרטון האבטחה (ת/16, ת/21) ניתן

להבחין בשני אנשים הלבושים כחיילים, מכוסים כך שלא ניתן לזהותם, אחד בעל מבנה גוף רזה יחסית והשני "מלא" יותר, אשר התקרבו מכיוון החניה, אחד מהם נשא נשק. השומר (המנוח) קם ממקומו וניגש לעברם, ובין השלושה הוחלפו מספר מילים, ומיד השומר נופל. שניות לאחר מכן דמות המנוח נראית מוטלת על הקרקע, בהמשך השניים נראו עוזבים את המקום, ומיד לאחר מכן אחד מהם חוזר, מרים דבר מה מהרצפה ובורח מהמקום. בית המשפט התרשם כי גרעין ההתרחשות וסדר ההתרחשות, כפי שנראים בסרטון, תואמים "אחד לאחד" את ההתרחשות עליה סיפר יורי לאנטולי בשיחתם מיום 13.5.2014. כך, בתמליל אותה שיחה אמר יורי לאנטולי, כמצוין כבר לעיל: "בן אדם טייל, הסתובב, חטף שני כדורים, נפל, חטף עוד 2, וידוי וזהו", וכנשאל "מה עם התרמילים", השיב יורי "לקחנו אותם" (ת/137). בשיחה יומיים לאחר מכן סיפר יורי לאנטולי כי עשה את "העבודה" אל מול מצלמות האבטחה, אולם היה מכוסה כך שלא יכלו אפילו לראות את צבע עורו. משכך, בית המשפט קבע כי "ראיה אובייקטיבית זו, בהצטרפה ליתר הראיות והעדויות בתיק זה מחזקת את הראיות נגד הנאשם" (עמ' 74 הכרעת הדין בעניינו של יורי).

ד. בדלי הסיגריות שנמצאו בזירת הרצח

27. ממצאי הדנ"א של יורי ורוני נמצאו כאמור על בדלי סיגריות שנמצאו למרגלות שיח רחב הממוקם מול החניה החיצונית של המפעל, מקום ממנו ניתן לתצפת ישירות על החניה החיצונית ועל רחבת התפעול של המפעל.

28. בכל חקירותיו במשטרה, אף כאשר הוטח בו כי נמצא דנ"א שלו על בדלי הסיגריות, המשיך יורי בהכחשה גורפת וטען כי לא היה במקום. רק בשלב בו העיד בבית המשפט העלה יורי גרסה לפיה כ- 7-10 ימים לפני רצח המנוח, הוא ורוני ביקרו במקום כדי "לבדוק את השטח" ולבחון האם ניתן יהיה לגנוב אקדח מהשומר באחד המפעלים. לשאלה באיזה מרחק עמדו הוא ורוני כשבחנו את השטח, השיב יורי בעדותו כי הם עמדו כ"200, 250 מטר" מהמפעל הקיצוני ביותר.

המותב שדן בעניינו של יורי דחה את גרסתו המאוחרת מכל וכל, בקבעו כי מדובר בגרסה כבושה ומופרכת המנוגדת לראיות ולשכל הישר. צוין, כי בדלי הסיגריות נמצאו סמוך לשיח הנמצא כ- 30 מטרים בלבד מהמפעל, ובהתאם לכל העדויות והראיות, ובכלל זאת התצלומים בחוות דעת המעבדה הניידת, הבדלים היו "מאוד חדשים, מאוד טריים" (עדות ראש מעבדה ניידת שלוחת צפון). לפיכך, נקבע כי העובדה כי מדובר בארבעה בדלי סיגריות - שניים מהם עם פרופיל התואם ליורי, והשניים הנוספים תואמים לפרופיל של רוני - "אינה מקרית ומלמדת כי השניים היו שם יחד עובר לרצח המנוח, כפי שנלמד מיתר הראיות", ומסבכת אותם "באופן ממשי" בקטילת המנוח (עמ' 50 להכרעת הדין בעניינו).

29. רוני כפר אף הוא בנוכחותו באזור המפעל במהלך חקירותיו, ורק בחקירתו הנגדית הודה לראשונה כי שני בדלי הסיגריות מתוך הארבעה הם שלו, אולם לא היה לו הסבר ענייני כיצד הגיעו סיגריות עם הדנ"א שלו לשיח הנמצא בחולות מחוץ למפעל בנקודת תצפית אל המפעל, למרות שלטענתו לא היה שם. הוזכר גם כי השיח אינו במסלול סיוור של שומר המפעל, שכן הוא נמצא מחוץ לגדרות. בישיבת ההוכחות הרביעית, העלה רוני גרסה חדשה, שלא עלתה בשום שלב קודם, לפיה הוא נזכר כי זרק באזור המפעל כ- 24 סיגריות בעת שהיה במשמרת למשך 24 שעות, כשנה או שנה וחצי לפני מאי 2010. לא הייתה מחלוקת, גם לפי גרסה זו, כי רוני לא הגיע באותה משמרת לאזור השיח המדובר.

רוני העלה אפשרות כי ארבעת הבדלים "עפו ברוח", אפשרות אותה מצא בית המשפט כ"דמיונית", משהועלתה "מבלי שהיה לו הסבר מאיפה הם עפו וכיצד הצטרפו יחדיו באותו מסע עם הרוח אל בדלי סיגריות של יורי".

המותב שדן בעניינו של רוני קבע כי "למעט השערות דמיוניות ומופרכות" לא היה לו הסבר כיצד הגיעו בדלי הסיגריות שלו לאזור השיח, ולא נתן אמון ב"גרסותיו המתגלגלות". מכל מקום, כך נקבע, "בחקירתו הנגדית אישר רוני 'כנראה שהייתי בסביבת המפעל' ואם נזכור את טריות הסיגריות, הקשורות לעקבות הטריות ולשעת הרצח, הרי שיש בכך מעבר לספק סביר למקם את רוני ויורי במקום ובשעה בה נראו שני הרוצחים בסרטון האבטחה" (עמ' 18 להכרעת הדין בעניינו).

ה. מחקרי תקשורת ואיכונים

30. לבית המשפט הוגשו מחקרי תקשורת המתייחסים למכשירים של שני מנויים, האחד שייך ליורי והשני שייך לרפי, אשר נקבע כי יש בהם "משום אימות פרטים מוכמנים הידועים רק למבצעי הרצח ומתכנניו, ותואמים את שמסר יורי לאנטולי". כך, לעניין כיבוי מכשירי הפלאפון בסמוך לפני הרצח: פלט השיחות של המכשיר של יורי העלה כי החל משעה 20:39 ועד השעה 00:30 המכשיר של המנוי יורי היה דומם, ולא הוציא או קיבל שיחות, ובהתאמה, העלה פלט השיחות של רפי כי החל מהשעה 21:27 ועד לשעה 00:33 המכשיר שלו דמם. בנוסף, החזרת המכשירים הניידים לפעילות בסמוך לאחר הרצח: מסרטון מצלמות האבטחה עולה כי הרצח בוצע בסביבות השעה 00:07. פלט התקשורת של יורי העלה כי המכשיר הנייד שלו חזר לפעילות בשעה 00:34, ופלט השיחות של רפי העלה חזרה לפעילות בשעה 00:33. נקבע כי העובדה ש"חיבור" המכשירים הניידים של השניים נעשה בסמיכות זמנים זה עם זה אינה מקרית, מה-גם שהעובדה כי חיבור הפלאפונים נעשה כ-25 דקות לאחר ביצוע הרצח מתיישבת עם דבריו של יורי לאנטולי, לפיהם הם קודם הגיעו רגלית למקום שנקבע ורק אז התקשרו לרפי כדי שיבוא לאסוף אותם. אף הסימן המוסכם עליו סיפר יורי לאנטולי עולה מפלטי השיחות, כך נקבע - "חיוג-ניתוק" (שיחות באורך שנייה עד שתי שניות).

זאת ועוד, זמן קצר לאחר חידוש פעילות הפלאפונים יצאו ונכנסו כ-12 שיחות או ניסיונות שיחה בין יורי לרפי (בין השעות 00:33-01:51). בית המשפט קבע כי "מדובר בשעת לילה מאוחרת, זמן קצר לאחר שבוצע הרצח... כמות השיחות או ניסיון יצירת הקשר בין יורי לבין רפי כמו גם משך השיחות הקצר מצביעים לכאורה על פעילות משותפת של השניים". על-פי איכוני המכשירים הניידים, בעת חידוש הפעילות המכשיר של יורי היה באזור זירת הרצח משעה 00:34 עד השעה 00:50, לקראת השעה 00:45 הגיע מכשירו של רפי לאזור המכסה את זירת הרצח שם, ושהה בטווח של 2.2 ק"מ עד השעה 00:47. מהשעה 01:02 ועד 01:25 שהה מכשירו של יורי באזור המכסה את ביתו של רפי למשך 22 דקות, ואשתו של רוני צלצלה כנראה מבית הוריה בשעה מאוחרת זו ליורי כי הייתה סבורה שרוני נמצא איתו. ממצאים אלו מלמדים, כך נקבע, כי "כל שלושת המעורבים פועלים בהרמוניה", והדברים מתיישבים "עם הראיות הנוספות בתיק, ובכלל זה דברים שמסרו הנאשם [יורי] ורפי בעצמם באשר לתכנון המוקדם ולכך שרפי יהיה נהג המילוט" (עמ' 54 להכרעת הדין בעניינו של יורי. ראו גם עמ' 26 להכרעת הדין בעניינם של רוני ורפי).

ו. עקבות נעליים

31. בשטח החולי שמחוץ למפעל נמצאו ותועדו עקבות נעליים צבאיות ונעלי ספורט במסלול שבין גופת המנוח ועד הכביש הראשי. בטרם מעצרו של יורי ותפיסת נעליו, נתבקש מומחה מעבדת סימנים לבדוק את הממצאים מהזירה ולהתייחס לסוג הנעליים שהותירו את העקבות שנמצאו. המומחה קבע כי ביציקות הגבס ובתצלומים מהזירה שהוגדלו, נמצאו עקבות נעלים מתוצרת "בריל" (ת/50). בהמשך, לאחר שנתפסו נעליו הצבאיות של יורי בביתו הגיש המומחה חוות דעת נוספת, לפיה השוואה בין הנעליים הצבאיות של יורי שנתפסו בביתו בסמוך למעצרו לבין העקבות בזירה העלתה התאמה בדרגה של "אפשרי בהחלט" (4, בסולם של 1-7), לגבי שלוש עקבות מתוך העקבות שנמצאו בזירה (ת/52). מעבר להתאמה בגודל ובדגם, בחלק מהעקבות נמצאו סימנים ברורים שהתאימו לפגמים ייחודיים בסולית הנעל. כמו כן, זיהה המומחה, כמו גם הגשש שנקרא למקום בזמן אמת, כי מדובר ב"עקבות טריות", היינו מאותו לילה. לא נמצאו נעליים התואמות לעקבות נעלי הספורט. יצוין כי יורי אישר בעדותו כי משנת 2009 לא החליף נעליים צבאיות.

בית המשפט התרשם מעיון בחוות הדעת ומשמיעת העדויות כי "דרגת ההתאמה בין טביעות הנעל שנמצאו בזירה לבין עקבות נעליו הצבאיות של הנאשם [יורי] היא משמעותית, ולכן יש ליתן לראיה זו משקל ראייתי בהתאם, במיוחד משום ההתאמה הייחודית בנוסף להתאמה הסוגית". בתוך כך, דחה בית המשפט את ניסיון ההגנה לצאת חוצץ נגד הממצאים האמורים בהסתמך על האמור בע"פ 1620/10 מצגורה נ' מדינת ישראל (3.12.2013) (להלן: עניין מצגורה), וקבע כי "הפסיקה מלמדת כי ראיה מסוג של עקבת נעל נתפשת כראיה נסיבתית קבילה, ובעת שהיא מצטרפת לראיות נוספות, ולאחר שבית המשפט משתכנע בדבר ערכה ההוכחתי בנסיבות המקרה, היא יכולה לשמש כראיה נסיבתית לחובתו של נאשם". ביישום לענייננו קבע בית המשפט כי "מדובר בראיה נסיבתית המחזקת את יתר הראיות. אלא, שגם ללא הראיה הזו, סבור אני כי הרשעתו של הנאשם היא ללא ספק סביר, כפי שבואר עד כה ויתבאר בהמשך" (עמ' 73 להכרעת הדין בעניינו של יורי. ראו גם עמ' 15 להכרעת הדין בעניינים של רוני ורפי).

ז. התוודותו של רפי בפני מדובב

32. לבית המשפט הוגשו תמלילי שיחות בין רפי לבין מדובב משטרתי ששהה עמו בתא המעצר, שיחות מהתאריכים 1.6.2014 - 3.6.2014 (ת/177, ת/177א, ת/177ב). משלא הוסכם בין הצדדים על תוכן הדברים, הסתמך בית המשפט רק על דברים שהוקלטו ואושרו בתמליל שהגישה ההגנה (נ/24). במהלך שיחות אלה, הפליל רפי את יורי ורוני בביצוע המעשה וסיפר על חלקו באירוע. ביום 3.6.2014 שב רפי לתאו מחקירה כשהוא נסער מאוד, פרץ בבכי ואמר למדובב: "דם שלי עשה נגדי... דם שלי יוצא נגדי", ובהמשך: "לפי מה שאני מבין, שתיים פתחו עלי". להתפרצות זו קדמו שתי פעולות חקירה: האחת, המשטרה ארגנה שרפי יראה את יורי, לכאורה במקרה, עם חוקריו, נינוח ואוכל ארוחה; השנייה, לחדרו של רפי הוכנס אדם מחופש שלא דיבר, הצביע על רפי ויצא מהחדר. רפי הסביר למדובב שהוא מתכוון לאחיו רוני וליורי, וכי "אני עכשיו רוצה לסגור עסקה... אני אספר רק צד שלי", והוסיף "אני לא אצא מלשן כמוהם" ו"אני לא אומר שמות לא אומר כלום, אני אומר רק את הצד שלי, לקחתי את א' ב' למקום, ... החזרתי את א' ב' מהמקום".

רפי המשיך להודות במעורבותו באירוע כאשר שאל את המדובב "אני אשב את התקופה שלי כמה שאני צריך לשבת כמה ייתנו לי חמש, שש שנים?", וכשנשאל על מה יתנו לו חמש, שש שנים, השיב רפי "על זה שהסעתי אותם". בהמשך אמר רפי "אני לא יודע מי לחץ, הם דיברו, אני הייתי בפאניקה באוטו ישר נסעתי הביתה", "אני זוכר שהם אמרו שהם רוצים לעשות כאילו משהו", "לקחתי אותם למקום, הם התקשרו אלי לקחת אותם, אני באתי לקחת אותם אלי

הביתה". בהמשך אמר רפי "נגיד שהם הרגו את הבן אדם עם סכין", ושאל כמה הוא יכול לקבל על זה, והוסיף כי היה מרוחק 2-2.5 ק"מ מהמקום. משעורר המדובב את השאלה למה עשו את זה, השיב רפי "מה אנחנו יכולים לעשות לסדר/לנקות (אוברט או אוברטס)" (שם, עמ' 8-15).

33. רפי אישר בעדותו את אמירת הדברים למדובב למעט הסתייגות מאמירה אחת. הוא טען כי המדובב הוא שאמר את המילה "לתקתק", ולא הוא, אולם אישר כי אמר למדובב שיורי ורוני הלכו לרצוח. משכך, נקבע כי "השאלה העיקרית היא הסברו לאמירת הדברים". אשר להסבר, נקבע כי "רפי התפתל בין גרסאותיו השונות, החל מדבריו בפני אנשי המשטרה בחקירות, בהמשך בתגובה להקראה, בדרך בה נחקרו עדי התביעה, ובהמשך בשינויי הגרסה בחקירה הראשית והנגדית, אך בסופו של יום כל דברי רפי כמתואר בתמליל ההגנה נאמרו על ידו וניסיונותיו במשטרה ובשליבים הראשונים של המשפט להתנער מאותם דברים, רק מחזק את העובדה כי הוא הבין שאמר דברים מפלילים" (עמ' 33 להכרעת הדין בעניינו).

34. בית המשפט התרשם מעיון בתמליל השיחות ושמיעת עדויות המדובב ורפי כי הדברים שאמר רפי למדובב נאמרו מרצון טוב וחופשי, מתוך אמון במדובב שנראה לו עבריין מנוסה. נקבע כי "רפי היה זהיר בדבריו, הוא סייג אותם ולא נסחף כדי להפליל את האחרים. שוכנעתי כי הוא דיבר על מעשה עבירה שביצעו רוני ויורי, הוא היה זה שהביא למקום ביצוע העבירה, נשאר מרוחק 2-2.5 ק"מ ובא לאסוף אותם לאחר מכן, משם הביאם לביתו". עוד נקבע, כי "הוא ידע שמדובר בעבירה של רצח/המתה של אדם או עבירה שנועדה 'לנקות' אוברטס שמשמעה לפי העדויות גם 'לחסל' אדם [...] רפי ידע שלשם ביצוע העבירה בוצעה פעולה של 'לחיצה' ולגרסתו הוא לא ידע מי לחץ, רפי הבהיר בשיחה כי הוא צפוי לעונש ושקל לעשות עיסקה". בהמשך לכך, הדגיש בית המשפט כי הדברים שאמר רפי למדובב נאמרו מרצון חופשי, וכי המדובב לא איים, הטעה או הדיח את רפי לדבר. צוין בהקשר זה כי גם רפי בעדותו תאר את האמון והאינטראקציה החיובית שמצא בשיחותיו עם המדובב, בעל הניסיון. לפיכך, דחה בית המשפט את טענתו של רפי נגד קבילות אמרותיו למדובב, ומצא "לתת לדבריו משקל ראוי בהתאם לתוכן האמרות" (עמ' 34 להכרעת הדין בעניינו).

גם המותב שדן בעניינו של יורי העדיף את גרסתו של רפי בהליך החקירה על פני עדותו המגמתית במשפטו שלו (רפי סירב להעיד במשפטו של יורי), וקבע כי גרסה זו מהווה "דבר מה נוסף" להודאתו של יורי (עמ' 74 להכרעת הדין בעניינו של יורי).

ח. התנהגות מפלילה וראשית הודיה של רפי -

35. רפי התבטא במהלך חקירותיו מספר פעמים, בפני גורמים שונים, באמירות אותנטיות אותן מצא בית המשפט כמעידות על תחושת אשם, ומהוות "ראשית הודיה":

במהלך חקירתו מיום 3.6.2014 כתב רפי על פתק נייר שאלה לחוקר "עם אני מידבר קמה שניים" [כך במקור]. מיד לאחר מכן, החל רפי לקרוע את הפתק שכתב לחתיכות קטנות ואף הכניס לפה פיסה אחת וניסה לבלוע אותה. בהמשך, שאל רפי באמצעות מטאפורה "כמה זמן לוקח להגיע לסופר, ארבע, חמש, שבע דקות, חמש עשרה

דקות". החוקר השיב לרפי בכתב כי "דרך כביש עוקף מגיעים בלפחות חצי מהזמן", אך הבהיר כי עליו לבדוק זאת (המזכרים ת/117, ת/119). בעדותו, ציין החוקר כי רפי ידע שהחקירה מוקלטת ולכן כתב את הדברים על פתק. בית המשפט שוכנע כי רפי ניסה לברר מה העונש הצפוי לו, בטווח שבין 4 ל-15 שנים, וקבע כי מדובר באמירה מפלילה, שכן "אדם חף מפשע או אדם שלא זוכר מה היה ואיפה היה כגרסת רפי בחקירה, לא מציע לשבת בכלא למשך יום אחד ובוודאי לא למשך 15 שנה" (עמ' 36 להכרעת הדין בעניינו).

התבטאות דומה נוספת התרחשה לאחר שבחקירתו של רפי ביום 6.6.2014 הוא הוציא לפתע שני ברגים מפיו בטענה כי קשה לו במעצר ולכן לדבריו בלע את הברגים כדי לא לקום בבוקר. בהמשך, בשל התנהגותו וטענותיו בקשר למצבו הנפשי רפי אושפז בתאריך 9.6.2014 בבית החולים "שער מנשה" לצורך הסתכלות. בחלק מהזמן בו אושפז רפי לווה על ידי בלש והתפתחה ביניהם שיחה. על-פי עדות הבלש, במהלך שיחתם, אמר רפי לבלש כי אם יקבל 7 שנות מאסר, הוא יעדיף לשאת בעונש בבית החולים. כשנחקר על כך במשטרה, רפי לא כפר באמירת הדברים. אף בעדותו, אישר רפי כי כך אמר אך ציין שהתייחס בדבריו לעונש שהוטל על אדם אחר. בית המשפט קבע כי מדובר באמירה מפלילה הדומה מאוד לשאלות ששאל רפי את החוקר על גבי הפתק ושיחותיו עם המדובר בדבר הענישה הצפויה לו, ומהווה אף היא ראשית הודיה במעורבותו ברצח המנוח.

ט. התנהגות המערערים ביום מעצרם

36. התנהגותם הספונטנית של המערערים ביום מעצרם נמצאה אף היא כהתנהגות מפלילה, אשר מלמדת על אשמתם. "התנהגות רוני, יורי ורפי מיד שנודע להם על חקירה בתיק הרצח, מהווה נדבך חשוב ובעל משקל ראיתי משמעותי במסגרת ראיות התביעה ומתחייבת ממנה 'מסקנה מסבכת'" (עמ' 48 להכרעת הדין בעניינם של רוני ורפי).

ביום 1.6.2014 הגיעה המשטרה לביתו של רפי על מנת לעצור אותו. רפי לא היה בבית, והשוטרים ביקשו מאשתו להתקשר אליו ולמסור לו כי השוטרים הגיעו לעצרו בחשד לרצח, כאשר באותה עת הייתה האזנת סתר לשיחותיו של רפי. תגובתו הספונטנית של רפי לחשד שהופנה כלפיו התבטאה בשיחה טלפונית ליורי, בה שאל אותו רפי האם רוני או יורי "דיבר שטויות" (עמ' 1224 לעדותו). יורי מצדו לא הופתע בשיחה משאלותיו של רפי, הן מעצם אזכור רצח, והן מהעובדה שרוני יכול לדעת ולדבר על הרצח. יורי אף לא תהה ושאל את רפי מדוע הוא חושב שהוא (יורי) יודע על הרצח וגם עלול לדבר עליו.

כשנחקר רפי על שיחה זו ביום 2.6.2014 הוא אישר שהבין כי רוני, שהיה באותה עת עצור, אמר "למישהו שאח שלי רפי רצח" (ת/112ב), וייחס זאת לרברבותו של רוני. עם זאת, קבע בית המשפט, לא הוכח שבמועד כלשהו בעבר רוני "הרברבן" ייחס לרפי מעורבות בפשע חמור כמו רצח ואפילו לא עבירה אחרת, ומעיון בתמליל שיחתו של רפי עם המדובר בקשר לאותה האזנת סתר נראה כי רפי מתאר את אחיו גם אחרת. על יסוד דברים אלו, קבע בית המשפט "כראיה נסיבתית מפלילה" כי מיד שנודע לרפי כי הוא חשוד ברצח, הוא צלצל ליורי כדי לבדוק האם יורי או רוני דיברו (עמ' 28 להכרעת הדין בעניינו).

התנהגותו של יורי בעקבות קבלת שיחה זו מרפי נמצאה חשובה במיוחד בהיותה מלמדת על מעורבות כל המערערים במעשה הרצח. כזכור, באותו יום נסע יורי עם אנטולי לבאר שבע על מנת לתכנן את "העבודה" עבור "האוליגרך", כאשר הנסיעה תועדה באמצעות מכשירי הקלטה. לדברי אנטולי בעדותו, משהגיעו לחנות במדרחוב בבאר שבע, יורי קיבל שיחת טלפון, נראה "המום" לאחריה והפך לחוץ מאוד. זה היה בדיוק הזמן בו נודע לרפי מאשתו כי המשטרה מבקשת לעוצרו בעבירת רצח והוא כאמור התקשר מייד ליורי. בשיחה זו מסביר יורי לאנטולי כי השיחה קשורה באירוע בו הוא ושותפו היו מעורבים והוא מוסיף את האמירה כי רפי שהתקשר כעת "הוא היה רכב מילוט שלנו, הנהג מילוט" (ת/276ג). בכך, קבע בית המשפט, "יורי סגר את כל הקצוות. בשיחה קודמת אמר יורי שרוני ביצע איתו את העבודה והוא כעת בכלא ולכן לא זמין לעבודה חדשה... ובתגובה לשיחת רפי הוא מסביר לאנטולי שרפי היה נהג המילוט. תיאור התפקידים בשיחה זו של יורי תואם לחלוטין את גרסת רפי בפני המדובב" (עמ' 59 להכרעת הדין בעניינים של רוני ורפי).

גם התנהגותו של רוני כאשר נודע לו על המעצרים שבוצעו בקשר עם הרצח, כפי שתועדה על ידי האזנות סתר, נמצאה כהתנהגות מסבכת ומפלילה. כשנודע לרוני כי מבוצעים מעצרים בגין עבירת הרצח, הוא שוחח עם אתי, אשתו של רפי, ואמר לה שתגיד לרפי ש"סתם את הפה 21 יום" (ת/1109, שיחה 294). רוני ג דיבר עם יורי ואמר לו שימסור לרפי לברוח לחו"ל לא דרך שדה התעופה, והורה להגיד לו שבכל החקירה ישמור על זכות השתיקה (ת/110 ה-3, שיחה 157). בית המשפט קבע כי האזנה לדברי רוני בשיחותיו אלו עם אתי ועם יורי לא מותירה ספק כי לרוני יש סיבה טובה שרפי ישתוק ואם אפשר גם יעלם מהארץ (עמ' 48 להכרעת הדין בעניינים של רוני ורפי).

37. זו אפוא התשתית הראייתית שעל יסודה הורשעו המערערים.

יורי הורשע במיוחס לו, לאחר שנקבע כי לא הוצגה מצדו כל גרסה הגיונית להפרכת משקלם המפליל של ראיות אלה:

"בידי הנאשם לא עלה להציג גרסה שלמה, המתייחסת למכלול הראיות נגדו, כזו שיש לה אחיזה סבירה בחומר הראיות, ואשר עומדת במבחני השכל הישר וניסיון החיים.

אחת מטענות הנאשם היא כי סיפר את שסיפר לאנטולי משום שרצה להתחבר אליו ולהרשים אותו, מתוך עובדות שקלט מאחרים וייחס אותן לעצמו. טענתו של הנאשם, כאמור, נדחית על ידי הן משום שניתנו על ידי הנאשם פרטים 'מוכמנים' שרק בידיעת המעורבים בפרשה, והן משום שמסר גרסה סדורה וברורה על חלקו וחלקם של האחרים במעשה הרצח, גרסה שהתחזקה בראיות אחרות, כגון די.אן.איי על בדלי סיגריות בסמוך, איכוני טלפון ועוד.

גם אם בשוליים מסר הנאשם לאנטולי פרטים בלתי מדויקים, כמו למשל שנעצר בעברו באירועים פליליים נוספים, אין באלה כדי לפגוע בגרעין הקשה של גרסתו על חלקו ברצח המנוח ביחד עם רוני ורפי, גרעין אשר מחוזק בראיות, חלקן פורנזיות...

מהראיות שהובאו בפנינו עולה המסקנה ההגיונית היחידה, והיא, שהנאשם אשם במיוחס לו בכתב האישום" (עמ' 79-80 להכרעת הדין בענייניו של יורי).

אף הרשעתו של רוני במיחוס לו בכתב האישום התבססה על התשתית הראייתית האמורה, בהיעדר הסבר המטיל ספק כלשהו במסקנה המתבקשת ממנה:

"הדנ"א על 4 בדלי הסיגריות, צילום מצלמות האבטחה, מיקום הגופה ומיקום עקבות הנעליים ביחד עם אימרות רפי, יורי ורוני מחייבים מסקנה אחת ויחידה לפיה הוכח מעבר לכל ספק סביר כי רוני הוא אחד משני האנשים לובשי המדים שנראו במצלמת האבטחה ואשר ירו במנוח. לרוני לא היה הסבר המטיל ספק סביר במסקנה זו וגם לא מצאתי אפשרות סבירה אחרת שתטיל ספק בה.

מבין כל הראיות הנסיבתיות בולטת העובדה כי הוכחה נוכחות רוני בזירת הרצח ממש, שוכנעתי לאחר שמיעת העדויות כי לא מדובר בנוכחות מקרית ואזכיר גם את שעת הלילה המאוחרת (בסביבות חצות וחצי) ובאזור שאינו פעיל בשעה לילה מאוחרת, אזור התעשייה קיסריה או בסמוך אליו" (עמ' 70 להכרעת הדין בעניינו).

בניגוד ליורי ולרוני, אשר נקבע כי הוכחה אשמתם ברצח, כמיחוס להם בכתב האישום, הרי שבנוגע לרפי מצא בית משפט קמא לזכותו מעבירת הרצח ולהרשעו תחתיה בעבירה של סיוע לרצח, על יסוד אותה תשתית ראייתית:

"לאחר בחינת מכלול הראיות הנסיבתיות ביחד עם הזהירות המתבקשת ככל שמדובר במשפט פלילי לא שוכנעתי כי ניתן לראות ברפי מבצע עיקרי על פי המבחנים שנקבעו בפסיקה. לא היתה לרפי שליטה פונקציונלית לגבי ביצוע העבירה. לא הוכח כי הוא יזם את הרצח, היה חלק ממקבלי ההחלטה על ביצועו, לא היתה לו שליטה כאמור על מועד הביצוע או צורת הביצוע...

לא הוכח לפנינו כי התגבשה אצל רפי כוונה תחילה לרצוח את המנוח, אך הוכחו כל המרכיבים לביצוע עבירה של סיוע לרצח, לרפי היתה מודעות כי הסעת רוני ויורי לאזור התעשייה קיסריה כשבידיהם רובה ומטרתם רצח, תורמת למעשה לביצוע עבירת ההמתה. גם אם לא ידע כל פרט ופרט מאופן הביצוע, הוא ידע כי הם מבצעים עבירה מוחשית ולענין היותו מסייע לא רלבנטי כלל אם חפץ במותו של המנוח או היה לו מניע להמיתו" (עמ' 76 להכרעת הדין בעניינו).

בחינת טענות המערערים

38. לאחר שעמדתי על התשתית הראייתית אשר עמדה לפני בית משפט קמא, אבחן להלן את טענות המערערים נגד הכרעות הדין בעניינם. בשלושת הערעורים נטענו טענות נגד קבילות אמרתיו של יורי בפני אנטולי, שהיו נדבך מרכזי בהרשעת המערערים. אפתח אפוא בסוגיה מרכזית זו. לאחר מכן אדרש ליתר הטענות, ובכלל זה לטענה המרכזית בערעורו של רפי, לפיה אף אם הסיע את יורי ורוני לאזור הרצח בליל האירוע, הרי שלא הוכח שהוא היה מודע למטרת הגעתם למקום.

א. קבילות אמרתיו של יורי בפני אנטולי

39. הטענה בעניין זה, בתמצית, היא כי לא היה מקום לקבל כראיה את הדברים שמסר יורי לאנטולי במהלך שיחותיהם במסגרת החקירה הסמויה שנערכה בתיק הרצח, וזאת, כך נטען, הן משום שלא התקיימו תנאי סעיף 12 לפקודת הראיות והן בהתאם לכלל הפסילה הפסיקתי, מאחר ש"גבייתם" נעשתה, לפי הטענה, תוך פגיעה "באוטונומיה של הרצון של יורי", כמו גם בזכות השתיקה ובזכות היוועצות שלו.

40. כמצוין לעיל, שני המותבים שדנו בנפרד בעניינם של המערערים נדרשו לטענה זו ודחו אותה, לאחר ששוכנעו כי לא נפל פגם בהפעלתו של השוטר המוסווה אנטולי, אשר נעשתה, כך נקבע, עקב צורך לגיטימי, וללא פגיעה בזכות מזכויותיו של יורי.

כך, המותב שדן בעניינו של יורי קבע את הדברים הבאים:

"במקרה דנן, העידו בפנינו חוקרי המשטרה וסיפרו על שלביה השונים של החקירה, ועל המבוי הסתום אליו נקלעה חקירת פענוח רצח המנוח, כן העידו על ההיגיון והמחשבה שמאחורי הפעלת שוטר מוסווה (אנטולי) והאופן שהופעל. כל זאת, משום החשש שמא פעילות חקירתית גלויה על בסיס הראיות הראשוניות המסבכות והמפלילות את הנאשם, לא תביא לאיסוף הראיות ולמענה אמיתי ומלא לאותה תשתית ראייתית אשר היתה מצויה בידיהם, ולמעשה, ייסתם הגולל על החקירה כולה.

לצורך האמור לעיל, אפנה לדבריו של פקד אורולוב, אשר בעדותו ציין כי 'בלי הסוכן לא היינו מקבלים את הגרסה האמיתית של מה שהיה שמה' (עמ' 287, ש' 13).

...

אני קובע כי המאשימה הוכיחה את המצב הייחודי שנוצר בחקירה, את הנסיבות 'המקלות', את צורכי החקירה הייחודיים ואת הצורך שהתעורר בנסיבותיו הספציפיות של תיק חקירה זה בהפעלת השוטר הסמוי, לאחר שנים של מבוי סתום מאז קרות האירוע" (עמ' 57 להכרעת הדין).

עוד הוסיף וקבע בית המשפט כי יורי סיפר לאנטולי את סיפור המעשה מרצונו החופשי, מבלי שנכפה עליו דבר:

"תיעוד השיחות בין הנאשם לבין אנטולי מלמד כי על ציר הזמן הנאשם מסר את הדברים מרצונו החופשי ולא נכפה עליו דבר, וכדברי באת כח המאשימה בסיכומיה 'כשרצה, דיבר, כשלא רצה, לא דיבר' (עמ' 172 לסיכומי המאשימה). ולכך אוסיף כי כשרצה נפגש עם אנטולי וכשרצה יכול היה שלא להיפגש.

מהשיחות המשותפות עולה כי בכל רגע נתון הנאשם היה חופשי לנתק את הקשר עם אנטולי, היה חופשי לשקר, היה חופשי לשתוק, לא להשיב ואף לומר כי לא היה מעורב בשום רצח או פשע אחר. דבר לא נכפה על הנאשם.

ויודגש, השוטר אנטולי הופעל כשהנאשם חופשי ומנהל אורח חיים עצמאי ולא מצוי בתנאי מעצר או דחק אחרים" (עמ' 58 להכרעת הדין).

41. גם המותב שדן בעניינם של רוני ורפי התייחס לכשרות הפעלתו של השוטר המוסווה בתיק. לאחר שמיעת הצדדים ועיון בתמלילי השיחות המוקלטות הגיע גם מותב זה למסקנות דומות:

"לא מצאתי פגם כל שהוא בדרך הפעלתו של אנטולי, שוכנעתי כי לא היה לו מידע מוקדם על הרצח ומקור המידע היה יורי בלבד (ראו עדות אנטולי בעמוד 1163 לפרוטוקול ועדות אורילוב, קצין הסוכנים עמודים 493-494).

...

בעניין זה פרטה המאשימה בעמוד 60 לסיכומיה את התנאים כבדי המשקל שהוצבו להפעלת אנטולי בנסיבות מיוחדות אלו ואני אדגיש מתוכם את השימוש בשוטר (להבדיל מעבריו), העדר תמורה או תמריץ לאנטולי לשם השגת מידע כגון הודאה, ואי מסירת פרטים לאנטולי מטעם המפעילים אודות הרצח והמעורבים, הוכח כי תנאים אלו קוימו במקרה זה. זה השלב לשבח את דרך ניהול החקירה..." (פסקה 51 להכרעת הדין).

בהמשך לכך, קבע בית המשפט כי רצונו החופשי של יורי לא נפגע במאום במהלך ההפעלה:

"על פי תמליל השיחות שבין יורי לאנטולי ניתן להתרשם כי יורי משוחח עם אנטולי מרצונו החופשי, במהלך הקשר, התפתחו ביניהם יחסי אמון, בתחילת הדרך יורי שמר בדיסקרטיות על המידע ולאט לאט פתח את ליבו, יורי יכול היה לו רצה בכך, לנתק מגע מאנטולי ולא לדבר איתו. באותם ימים ובאותן שיחות, לא כפו על יורי כפייה כל שהיא, הוא היה חופשי לפגוש את אנטולי, להתייעץ עם מי שרצה להתייעץ ומבחינתו אנטולי היה אדם פרטי ולא שוטר, גם במונחי הלכת יששכרוב אימרות יורי מהוות ראייה מהימנה וחשוב להזכיר כי יורי לא היה עצור באותו מועד ולא היה נתון בלחץ כל שהוא" (עמ' 52 להכרעת הדין).

42. לאחר עיון בחומרים, ובהם תמלילי השיחות המוקלטות ופרוטוקול עדותו של אנטולי, ושמיעת טענות הצדדים בסוגיה זו, תמים דעים אני עם קביעותיהם האמורות של שני המותבים קמא. אף אני סבור כי לא נפל כל פגם בהפעלתו של השוטר המוסווה אנטולי לשם פענוח אירוע הרצח, ופעילות זו לא היה בה כדי לפגוע בזכויותיו של יורי. לפיכך, בדין נקבע כי האמרות המפלילות שמסר יורי מרצונו החופשי וללא כל אמצעי לחץ או פיתוי, במסגרת קשר חברי עם אנטולי, הן ראיות קבילות, ואין כל עילה המצדיקה התערבותנו בקביעה זו.

43. אין בידי לקבל את טענת המערערים, העומדת בלב הערעורים, לפסול בעצם הפעלתו של השוטר המוסווה, ואדגיש כי העובדה כי הפעלה זו נעשתה בשעה שקיימות ראיות מחשדות לחובתו של יורי אינה משנה מכך. אך טבעי הוא כי נדרשת תשתית ראייתית מסוימת, אף אם דלה, להחלטה בדבר הפעלת סוכן סמוי אל מול חשוד פוטנציאלי. הפעלתם של סוכנים סמויים הוכרה זה מכבר כאמצעי הכרחי ולגיטימי במאבק נגד הפשיעה, והיא מהווה מעשה של יום ביומו בתחומי פשיעה שונים (כגון עבירות סמים ונשק), וכחלק משורה של אמצעי חשיפה וחקירה אשר בסמכות גורמי החקירה לנקוט. עמד על כך בית משפט זה, לא פעם -

"המשטרה רשאית לנסות ולהפגיש את החשוד עם סוכן מוסווה שלה, מתוך תקווה שהחשוד יפתח את סגור לבו בפני

איש שיחו ביתר נכונות מאשר בעת חקירתו על-ידי המשטרה - יהיה זה בשל כך שהוא סובר כי גם בן-שיחו הוא עבריין או בשל טעם אחר - ואין לראות בכך מעשה תרמית, הפוסל קבילותה של הראיה. המודה מרצונו בביצוע עבירה תוך שיחה עם אחר, עושה כן על סיכנונו שלו, ואין לו זכות מוקנית לכך שתוכן השיחה יישמר על-ידי בן-שיחו בסוד" (ע"פ 467/79 בולוס נ' מדינת ישראל, פ"ד לה (1) 785, 786-787 (1980)).

וראו גם: ע"פ 470/83 מורי נ' מדינת ישראל, לט (1) 1, 6 (1985) (להלן: עניין מורי); ע"פ 15/78 ביבס נ' מדינת ישראל, פ"ד לב (3) 64, 71 (1978); בש"פ 3152/05 בן יעיש נ' מדינת ישראל, בפסקה 7 (10.5.2005); ע"פ 4577/98 דין נ' מדינת ישראל, פ"ד נה (2) 405, 411-422 (2001).

לצד הכשרת השימוש באמצעי של הפעלת סוכן סמוי נקבעו סייגים לנקיטה באמצעי זה, ובכלל אלה נקבע כי אין להפעיל סוכן סמוי בהעדר מידע אמין המחשיד את יעד ההפעלה במעורבות בעבירות, וכי אין להפעיל את הסוכן באופן שהפעלתו תיצור פיתוי והדחה שיש בהם כדי להשחית אדם חף מפשע ולהביאו לידי ביצוע עבירות שאחרת לא היו מבוצעות כלל (ע"פ 1224/07 בלדב נ' מדינת ישראל, פסקה 67 (10.2.2010); בש"פ 7496/00 רבאח נ' מדינת ישראל, פסקה 3 (2.11.2000); ע"פ 360/80 מדינת ישראל נ' אפנג'ר, פ"ד לה (1) 228, 235 (1980); עניין מורי, עמ' 6). סייגים אלה לא הופרו בענייננו, ואף לא הועלתה טענה מעין זו.

44. גלוי לעין כי קבלת טענת המערערים בדבר חובתה כביכול של המשטרה, במסגרת הפעלת הסוכן הסמוי אנטולי, להזהיר את יורי, כ"חשוד", שהוא רשאי לשמור על זכות השתיקה ולהיוועץ עם עורך דין, הייתה מרוקנת מתוכן את משמעותה של החקירה הסמויה, על כל סוגיה, ואת אפשרות השימוש בה.

"חקירה סמויה" מטבעה שהיא סמויה. זו מהותה, זה יתרונה וזו תכליתה. היא נועדה להשיג מידע אותנטי שאינו עובר "סינון" של מי שיועד שהוא בגדר חשוד. כך בהפעלת סוכן סמוי, כך בהפעלת מדובב, כך בהאזנת סתר, וכך גם בהפקת מידע מנתונים טכניים שלא היו בידיעתו או בתודעתו של החשוד בזמן אמת, כגון מחקרי תקשורת או מצלמות אבטחה. בכל אלה לא קמה חובת אזהרה לחשוד בדבר זכות שתיקה וזכות להיוועץ עם עורך דין, ולא בכדי. החובה והחשיבות בהעמדת נחקר על זכויותיו הדיוניות, נובעות בראש ובראשונה נוכח אופיו של המעמד כנחקר בהליך חקירה פורמלי, לעתים קרובות בתנאי מעצר, ופערי הכוחות המובנים בין החוקר לנחקר במהלך חקירה על ידי איש מרות -

"חשיבותה של זכות הפגישה וההיוועצות עם סנגור בשלב החקירה נובעת מכך, שככלל, חקירה על-ידי אנשי מרות מהווה סיטואציה מורכבת ולוחצת עבור כל מי שנחקר בתנאי מעצר כשהוא ניצב לבדו אל מול חוקריו" (ע"פ 5121/98 יששכרוב נ' התובע הצבאי, פ"ד סא (1) 461, פסקה 14 (1998)).

לעומת זאת, במסגרת פעולת חקירה סמויה דוגמת הפעלתו של שוטר מוסווה, או האזנת סתר, לא קיים הלחץ הטמון בחקירת נחקר מול חוקר וביחסי המרות והסמכות הכרוכים בסיטואציה זו, וממילא גם לא קיים, בין היתר, החשש להודאת שווא.

45. בצדק נטען על ידי המדינה כי הפעלת שוטר מוסווה במסגרת חקירה סמויה, כפי שאירע בענייננו, היא למעשה מקרה "רך" יותר של הפעלת מדובב במטרה לקבל מידע מפי החשוד. אין צורך להרחיב כאן אודות השימוש שעושות רשויות חקירה במדובבים שאינם נמנים על רשות החקירה, ורק אזכיר כי בתי המשפט עמדו על כך ששימוש זה כשלעצמו אינו מפר את זכותו של החשוד להליך הוגן, וכי מדובר בתחבולה חקירתית לגיטימית:

"השימוש בתחבולה מסוג זה הפך שכיח לאחר שהסתבר כי במקרים רבים 'נוטה חשוד לפתוח את סגור לבו בפני מי שעצור עמו ולהימנע מכך בחקירה בפני איש מרות'... הלכה היא כי אין לראות בפעולת הדיבוב, כשלעצמה, פגיעה בזכות הנאשם לאי-הפללה עצמית, גם כאשר מדובר במדובב אקטיבי, שכן זכות השתיקה שמורה לנאשם גם בשיחתו עם המדובב, ובידיו היכולת לבחור האם להפר את שתיקתו ולמסור למדובב פרטים אודות האירוע בגינו הוא נחקר" (ע"פ 846/10 בדוי נ' מדינת ישראל, פסקה 49 (14.7.2014)).

וראו גם: ע"פ 2831/95 אלבה נ' מדינת ישראל, פ"ד נ(5) 286, 221 (1996); ע"פ 1301/06 עזבון המנוח יוני אלזם ז"ל נ' מדינת ישראל, פסקה 26 (22.6.2009); ע"פ 3817/09 אזברגה נ' מדינת ישראל, פסקה 9 (16.9.2010); ע"פ 1520/97 חדד נ' מדינת ישראל, פסקה 8 (18.12.2000).

46. הדברים האמורים נכונים מקל וחומר בענייננו, בו פעולת ה"דיבוב" נעשתה על-ידי שוטר מקצועי, אשר לא קיבל תמורה עבור הפעלתו, כאשר החשוד חופשי ואינו נתון בתנאי מעצר או דחק אחרים; נהפוך הוא - מערכת היחסים החברית בין השוטר המוסווה לבין יורי כחשוד התפתחה בסביבה טבעית ונינוחה, במקום העבודה של השניים, בשעה שיורי אף אינו מודע כלל לחשדות נגדו.

נסיבות אלה של הפעלת השוטר הסמוי בענייננו הודגשו, כמצוין כבר לעיל, על ידי שני המותבים שדנו בטענת המערערים לענין זה. בהכרעת הדין בענייננו של יורי הדגיש בית המשפט, בין היתר, כי "השוטר אנטולי הופעל כשהנאשם חופשי ומנהל אורח חיים עצמאי ולא מצוי בתנאי מעצר או דחק אחרים"; וכן כי "הנאשם מסר את הדברים מרצונו החופשי ולא נכפה עליו דבר, 'כשרצה, דיבר, כשלא רצה, לא דיבר'... כשרצה נפגש עם אנטולי, וכשרצה יכול היה שלא להיפגש".

וגם בהכרעת הדין בעניינם של רוני ורפי הדגיש בית המשפט בין היתר: "לא מצאתי פגם כל שהוא בדרך הפעלתו של אנטולי". בית המשפט עמד על תנאי הפעלתו של אנטולי ומצא להדגיש כי "את השימוש בשוטר (להבדיל מעבריו), העדר תמורה או תמריץ לאנטולי לשם השגת מידע כגון הודאה, ואי מסירת פרטים לאנטולי מטעם המפעילים אודות הרצח והמעורבים". בית המשפט גם הסביר את התרשמותו כי "על פי תמליל השיחות שבין יורי לאנטולי ניתן להתרשם כי יורי משוחח עם אנטולי מרצונו החופשי... יורי יכול היה לו רצה בכך, לנתק מגע מאנטולי ולא לדבר איתו. באותם ימים ובאותן שיחות, לא כפו על יורי כפייה כל שהיא, הוא היה חופשי לפגוש את אנטולי, להתייעץ עם מי שרצה להתייעץ ומבחינתו אנטולי היה אדם פרטי ולא שוטר".

47. כזכור, ההחלטה על הפעלת השוטר המוסווה התקבלה לאחר שנים של מבוי סתום בחקירת אירוע הרצח,

וכאשר נמצא קצה חוט שהוביל למעורבים ברצח ועלה החשש שמא פעילות חקירתית גלויה, על בסיס הראיות הראשוניות שהיו בידי המשטרה, תסכל את האפשרות למיצוי החקירה, ובכך יסתם הגולל על האפשרות לפיענוח אירוע הרצח. כעולה מחומר הראיות, ההחלטה בענין זה נבחנה בכובד ראש ולאחר התייעצות עם הגורמים הרלבנטיים, לרבות הפרקליטות, ואף אני סבור כאמור כי הפעלת שוטר סמוי בנסיבות אלה הייתה מוצדקת ואף מתחייבת, ולא נפל בה כל פגם.

עוד אציין, כי בית משפט קמא קיבל את עדותם של אנשי המשטרה שהשוטר המוסווה לא נחשף ל"סיפור" שמאחורי הפעלתו מול יורי, וכי לאנטולי לא נמסרו פרטים על התיק, והוא הונחה רק להתיידד עם יורי, ובכך אפשר לו לשטוח את גרסתו כרצונו, ללא כל הכוונה והדרכה. ואכן, בין השניים נרקמה מערכת יחסים חברית קרובה למדי. הם נפגשו פעמים רבות והרבו לדבר על נושאי חולין שונים. הקשר לא נכפה על יורי בשום אופן וצורה, והוא היה חופשי לשתוק, לשקר, לדבר, לשתף ולנתק. כפי שקבע בית משפט קמא, ליורי הייתה שליטה מלאה בנוגע לאופי המידע שמסר, היקף וקצב מסירתו, ובפרט - תוכנו. כך, בראשית הדברים לא סיפר יורי לאנטולי את סיפור המעשה במלואו, ובשיחה מספר ימים לאחר מכן הוסיף פרטים נוספים. בשיחה נוספת חשף יורי את זהות השותף שלו, רוני, ופרטים נוספים על הזירה, ובשיחה אחרת, ב"יום המעצרים", הוסיף ומסר יורי פרטים על הסעתם לזירה ומעורבותו של רפי, והייתה זו הפעם הראשונה בה סיפר לאנטולי על איזה רצח הוא דיבר. חשיפת הפרטים בשיחתם האחרונה נעשתה בנסיבות בהן יורי חלק עם אנטולי את חששותיו בשל מעצרו של רפי וניסונו להסביר לו את עומק הבעיה עמה הוא מתמודד. יש לזכור, כי גם לאחר כל תקופה זו נמנע יורי מלספר לאנטולי פרטים מהותיים אחרים - זהות "מזמין" הרצח והסיבה להזמנתו.

48. אשר על כן, אני שותף כאמור למסקנתם החד משמעית של שתי הערכאות קמא כי כל האמרות שמסר יורי בשיחותיו עם אנטולי נמסרו באופן חופשי ומרצון, והן פרי בחירתו שלו. בנסיבות אלו, ברי כי תנאי סעיף 12 לפקודת הראיות, בדבר הודיה "חופשית ומרצון" - התקיימו ללא כל ספק, ומדובר בראיה כשרה ובעלת משקל רב. ובשולי עניין זה, אוסיף להלן שתי הערות:

49. האחת, נוגעת לכך שהמסקנה והקביעה כי מדובר בפעולת חקירה לגיטימית מייתרת את הצורך להעמיד את הראיות שהושגו במסגרתה במבחן דוקטרינת הפסילה הפסיקתית שגובשה בעניין ישכרוב. למעשה, הידרשותו של בית משפט קמא לניתוח אותן ראיות בהתאם לדוקטרינת הפסילה לא נדרשה, הגם שזה הגיע בסופו של דבר לאותה מסקנה. בהתאם להלכת יששכרוב, כלל הפסילה נועד להבטיח כי ראיות שהושגו שלא כדין, יעברו תחת עינו הבוחנת של בית המשפט אשר יחליט האם יש לאפשר שימוש בהן כראיה במשפט למרות אי החוקיות בה הן נגועות, ויקבע את משקלן. נקודת המוצא לדיון בהלכת יששכרוב היא אפוא פעולה בלתי חוקית של רשויות אכיפת החוק. משנקבע בענייננו כי מדובר בפעולת חקירה לגיטימית הרי שאין אנו מצויים כלל בתחומי אותה הלכה.

50. השנייה, נוגעת לטענה שהעלה בא כוחו של יורי בדיון לפנינו, בדבר פרקטיקה חקירתית שנדונה בקנדה המכונה "מבצע מיסטר ביג" (Mr. Big Operation), או בקיצור MBO, בעניינה אף הוגשה השלמת טיעון מטעם הצדדים. נטען כי פרקטיקה זו - אשר לפי הטענה זכתה לביקורת בבית המשפט הקנדי ובמקומות נוספים בעולם - דומה לפעולת החקירה שנעשתה בעניינו של יורי באמצעות השוטר המוסווה אנטולי.

ואולם, עיון בחומרים הרלבנטיים ובטיעוני הצדדים בענין זה מעלה כי אין דמיון, ולו דחוק, בין פרקטיקת "מיסטר ביג" לבין הפעלת הסוכן הסמוי אנטולי בעניינו, וממילא הדיון בפרקטיקה זו אינו רלבנטי כלל למקרה דנן. בעניינו לא ננקטה כל פרקטיקה מסוג "מיסטר ביג" או דומה לה. להבהרת הדברים, אין אלא להפנות לאמור בפסק הדין של בית המשפט העליון הקנדי בענין Hart, אליו הפנה בא כוחו של יורי בהקשר זה, שם מתואר על ידי השופט Michael Moldaver מהו "מבצע מיסטר ביג", באופן הבא:

A Mr. Big operation begins with undercover officers luring their suspect into a fictitious criminal organization of their own making. Over the next several weeks or months, the suspect is befriended by the undercover officers. He is shown that working with the organization provides a pathway to financial rewards and close friendships. There is only one catch. The crime boss - known colloquially as "Mr. Big" - must approve the suspect's membership in the criminal organization.

The operation culminates with an interview-like meeting between the suspect and Mr. Big. During the interview, Mr. Big brings up the crime the police are investigating and questions the suspect about it. Denials of guilt are dismissed, and Mr. Big presses the suspect for a confession. As Mr. Big's questioning continues, it becomes clear to the suspect that by confessing to the crime, the big prize - acceptance into the organization - awaits. If the suspect does confess, the fiction soon unravels and the suspect is arrested and charged" (R. v. Hart, 2014 SCC 52, para. 1-2).

המדובר כאמור במבצע בו סוכנים משטרתיים מתחזים לחברים בארגון פשיעה ומנסים לפתות את החשוד להצטרף לארגון, הצטרפות הכרוכה בגמולים מפתים, כלכליים ואחרים. אלא שלהצטרפות החשוד לשורות ארגון הפשיעה נדרש אישורו של ראש הארגון, הוא "מיסטר ביג", ולשם קבלת אישור זה מתראין החשוד אצל "מיסטר ביג", והלה לוחץ על החשוד ומפתה אותו להודות בביצוע העבירה או העבירות לגביהן מתנהלת החקירה המשטרתית, תוך שבין היתר מובהר לחשוד כי אם יודה בביצוע העבירות, the "big prize" ימתין לו, והוא יתקבל לארגון. החשש במקרה כזה הוא החשש להודאת שווא, ובהתאם לכך בענין Hart נקבע, בדעת רוב (מפי השופט Moldaver), כי קיימת "חזקת אי-קבילות" ביחס להודאה שנמסרה במסגרת MBO תוך העברת הנטל לתביעה לסתור חזקה זו בהתחשב בנסיבות הספציפיות של המקרה (שם, בפסקה 102).

יצוין עם זאת, כי כחודשיים בלבד לאחר מתן פסק הדין בענין Hart ניתן פסק דין נוסף על ידי בית המשפט העליון בקנדה שעסק בסוגיה זו, בו בית המשפט אישר, פה אחד, הודיה שניתנה במסגרת MBO, על פי אמות המידה שנקבעו בענין Hart, כאשר גם פסק דין זה ניתן מפי השופט (Moldaver R.v. Mack, 2014 SCC 58).

בהשלמת הטיעון לענין זה הרחיבו הצדדים גם לגבי התייחסות שיטות משפט נוספות להודיה שניתנה בנסיבות MBO. ואולם, איני רואה צורך לנקוט עמדה או להתוות אמות מידה לגבי קבילות ראיות המושגות במסגרת מבצע מעין

זה, שכן בין "מבצע מיסטר ביג" לבין ענייננו אין כאמור ולא כלום, והעיסוק בסוגיה זו - מעניין ככל שיהיה - אין לו כל רלבנטיות לנסיבות המקרה דנן.

51. לסיכומו של ענין זה: אני סבור כי בצדק נקבע על ידי הערכאות קמא כי הפעלתו של השוטר המוסווה אנטולי אל מול יורי הייתה מהלך חקירתי לגיטימי לחלוטין, בבחינת הכרח לא יגונה במאבק בפשיעה, שלא נפל כל פגם בביצועו. לפיכך, אמרותיו המפליליות של יורי במסגרת החקירה הסמויה הן בגדר ראיות קבילות וכשרות.

ב. לטענות בנוגע לראיות האחרות

52. כזכור, יתר הטענות בערעורים מופנות נגד הקביעות בפסקי הדין קמא בנוגע לראיות הנוספות אשר ביססו וחזקו את התשתית הראייתית המרשיעה נגד המערערים, ואשר פורטו לעיל (פסקאות 24-36 לעיל). בטענות המערערים לענין זה הם מבקשים לערער על תוקפן ומשקלן של ראיות מפלילות אלה ולתקוף את הקביעות בפסקי הדין קמא בדבר דחיית גרסאות ההגנה וההסברים שניתנו על-ידי המערערים בנוגע לאותן ראיות.

53. ראשית יודגש, בהתייחס לכלל הראיות האמורות, כי טענות אלו של המערערים מופנות למעשה נגד ממצאי עובדה ומהימנות מובהקים שנקבעו על-ידי הערכאות הדיוניות. ממושכלות יסוד של הדין בישראל הוא הכלל כי ערכאת ערעור לא תיטה להתערב בקביעותיה העובדתיות ובמצאי המהימנות של הערכאה הדיונית, למעט במקרים חריגים ויוצאי דופן (להלכה זו והחריגים לה ראו למשל: ע"פ 5928/99 גלדסון נ' מדינת ישראל (1.9.2005); ע"פ 8325/05 בלס נ' מדינת ישראל (10.01.2007); ע"פ 3636/12 שוויקי נ' מדינת ישראל (20.10.2013); ע"פ 5920/13 אטלן נ' מדינת ישראל (02.07.2015); ע"פ 8140/11 אבו עסא נ' מדינת ישראל (3.9.2015); וע"פ 6773/17 זליג נ' מדינת ישראל (3.4.2019)).

ראוי להדגיש כי כלל זה יסודו לא רק ביתרון האינהרנטי של הערכאה הראשונה בהתרשמות בלתי אמצעית מהעדים שהעידו לפניה, זאת במיוחד מקום בו הערכאה הדיונית צללה למעמקי הראיות, בדקה את הדברים ביסודיות והעניקה ביטוי לחקירתה ולדרישתה מעל דפי פסק הדין (ע"פ 10152/17 מדינת ישראל נ' ח'טיב (10.5.2018)), אלא הוא מעוגן גם בחלוקת התפקידים שבין הערכאה המבררת, שתפקידה בראש ובראשונה לקבוע ממצאי עובדה ומהימנות, לבין ערכאת הערעור המופקדת על ביקורת החלטת הערכאה המבררת. על כן ערכאת הערעור תמנע בדרך כלל מהתערבות בממצאי עובדה ומהימנות, גם מקום שיש בידה הכלים לעשות כן, כל עוד לא הוכח כי נפל פגם מובהק בקביעותיה של הערכאה המבררת (וראו הערתי לענין זה לאחרונה בע"פ 3615/18 פלוני נ' מדינת ישראל (26.3.2020)).

54. הכרעות הדין מושא הערעורים דנן מפורטות ומנומקות היטב, עובדתית ומשפטית, ומסקנותיו של בית המשפט המחוזי - על שני מותביו - כי הראיות שהובאו נגד המערערים אינן מותרות ספק סביר באשמתם, מבוססות היטב על מכלול עדויות שנתחו בקפידה ובפירוט. בחינה מדוקדקת של פסקי הדין וטענות הצדדים בערעור מלמדת כי לפנינו הכרעות דין הדוקות המבוססות היטב על שפע ראייתי בעוצמה גבוהה, שאין כל עילה להתערב בהן.

לעומת זאת, המערערים לא השכילו לבסס את טענותיהם ולא הצביעו על כל טעם מבורר להתערבות באותן קביעות ומסקנות של בתי המשפט קמא - לא פגם ולא טעות, ודאי לא כאלו המצדיקים התערבות. מאחר וכבר נדרשתי לעיל לראיות אלה, אוסיף להלן אך מספר הערות קצרות.

55. בדלי הסיגריות - אין בידי לקבל את טענות המערערים בנוגע למשקל שניתן לבדלי הסיגריות שנמצאו בזירה - בדלים טריים שעליהם דנ"א של יורי ושל רוני. כזכור, בחקירותיהם הכחישו השניים באופן גורף את נוכחותם בזירת האירוע, ורק בשלבים מאוחרים של המשפט העלו גרסאות שונות, ואף משונות, בדבר "ביקורים" שערכו באזור המפעל כהסבר להימצאות בדלי הסיגריות עם דנ"א שלהם בזירת הרצח. יורי טען כי ביקר באזור 7-10 ימים לפני אירוע הרצח, ואילו רוני סיפר על ביקור שערך כשנה או שנה וחצי לפני האירוע, במהלכו זרק 24 סיגריות שלא בזירת הרצח, אך אלה "עפו ברוח", באורח פלא, לעבר השיח הסמוך לזירת הרצח, וחברו לבדלי הסיגריות שעישן חברו יורי. סבורני כי בצדק דחה בית משפט קמא גרסאות אלו מכל וכל, ואני שותף למסקנתו כי מדובר בראיות מפלילות בעלות משקל משמעותי.

56. מחקרי התקשורת - כך הוא גם בנוגע לטענות אודות מחקרי התקשורת, אשר מיקמו את יורי ורפי בליל הרצח בזירה על יסוד איכון מכשירי הטלפון שלהם. בהקשר זה חוזר יורי בערעורו על טענתו, שנדחתה בבית משפט קמא, לפיה בליל האירוע הוא נתן את הטלפון הנייד שלו לרוני, ורפי מצדו טוען כי יש ללמוד מאותם איכונים כי לא ידע מראש להיכן לנסוע בליל האירוע וככל הנראה "כוון" על-ידי יורי. גם כאן אינני רואה מקום להתערב במסקנתו המתבקשת של בית משפט קמא כי איכוני הטלפון מלמדים על נוכחותם של יורי ורפי בליל האירוע בקרבת המפעל, ואזכיר כי פלטי התקשורת של אותם טלפונים מלמדים בבירור גם על פעילות משותפת של השניים. לענין זה אזכיר גם כי לא ניתן כל הסבר לרצף השיחות (מעל 10 שיחות) בין יורי לבין רפי בפרק זמן קצר של פחות מ-20 דקות, בשעת לילה מאוחרת, שהחל מיד לאחר הרצח.

57. גם באשר לעקבות הנעליים שנמצאו מתאימות לנעליו של יורי, לא מצאתי ממש בטענות המערערים. ראוי לציין בהקשר זה כי מדובר בראיה מפלילה בעניינו של יורי בלבד, ובית משפט קמא ציין לגביה במפורש כי זו אינה נדרשת להרשעתו. מכל מקום, דינה של טענת המערערים, כאילו מדובר בראיה בלתי קבילה - להידחות. אכן, בענין מצגורה שנזכר כבר לעיל, עמד השופט נ' הנדל על הקשיים הטמונים בקבלת ראיה של טביעת נעל, אך יחד עם זאת נקבע שם כי אין מקום לפסול ראיה זו מכל וכל, אלא "יש לקבוע שראיה זו היא מוגבלת" (שם, בפסקה 22).

ואכן, במסגרת ההחלטה בבקשה לדיון נוסף שהגישה המדינה באותו ענין הובהר על-ידי הנשיאה מ' נאור כי בפסק הדין נקבע במפורש "כי אין מקום לפסול באופן גורף את הראיה של טביעות נעל" (דנ"פ 8512/13 מדינת ישראל נ' מצגורה, פסקה 17 (5.6.2014)). יצוין עוד כי סוגיה זו של טביעות נעליים ומשקלן הראייתי נדונה גם בענין זדורוב (ע"פ 7939/10 זדורוב נ' מדינת ישראל (23.12.2015), שם דן השופט י' עמית בהרחבה בסוגיה של מעמדה הראייתי של טביעת נעל, תוך שהסתייג מעמדתו של השופט נ' הנדל בענין מצגורה (פסקאות 35-45 לחוות דעתו), בה תמך שם השופט י' דנציגר).

58. ואשר להתוודות רפי בפני המדובר. ראיה זו, כזכור, עמדה לחובתם של שלושת המערערים והצטרפה ליתר הראיות המפלילות בעניינם. עם זאת, משקלה היה משמעותי במיוחד לצורך קביעת הממצאים בנוגע למידת מעורבותו

של רפי באירוע הרצח וסיווגו כ"מסייע" לדבר העבירה, ענין בו אדון בסמוך להלן.

אשר לקבילותם ולמשקלם של הדברים שאמר רפי למדובב, לא מצאתי מקום להתערב בקביעתו של בית משפט קמא כי האמרות שמסר רפי בפני המדובב נאמרו מרצון טוב וחופשי, ואני דוחה את הטענה כי מדובר ב"הודאות שווא" שנאמרו במסגרת תכנון משותף של רפי עם המדובב להמציא סיפור כדי לרצות את המשטרה. טענה זו נידונה בהרחבה ונדחתה על ידי בית משפט קמא, תוך שצוין, בין היתר, כי "בעדותו בבית המשפט רפי התפתל, סתר את עצמו והשיב תשובות לא משכנעות, לפעמים סותרות זו את זו". בית המשפט דחה את גרסתו והסבריו של רפי תוך שקבע כי -

"גרסתו של רפי לפיה שיחותיו עם המדובב אינן מהוות הודאה, אלא תכנון למסירת הודאה שקרית עתידית במסגרת הסדר טיעון, אינה אמינה בעיניי מאחר ושוכנעתי כי רפי אמר למדובב דברי אמת. דבריו מהווים הודאה ואני משוכנע כי הוא גם רצה לספר את הדברים לחוקרים כדי להגיע להסדר טיעון, לא כי היה במצב נפשי קשה ורצה להודות הודאת שווא, אלא משהבין או חשש שרוני הצביע עליו וירי משתף פעולה עם החוקרים, כך ששניהם מפלילים אותו, ולכן ניסה 'להציל את עורו', להודות ולהגיע להסדר טיעון.

שוכנעתי כאמור לעיל כי רפי אמר הדברים מרצון טוב וחופשי, לא בשל לחץ שהופעל עליו, פיתוי והשאה וגם לא בעקבות 'ייעוץ משפטי' שקבל מהמדובב, כך שאני ממליץ לדחות טענתו לפסול קבילות אמירותיו למדובב ולתת לדבריו משקל ראוי בהתאם לתוכן האמרות" (פסקה 38 להכרעת הדין בעניינו).

ואכן, לאחר ששבתי ועיינתי בתמלול שיחותיו של רפי עם המדובב (נ/24), לא נותר לדעתי ספק כי מדובר באמירות אותנטיות שאמר רפי לחברו לתא, מתוך רצון חופשי לחלוטין. לא מצאתי כל אינדיקציה לתמיכה בטענה כי הופעל על רפי לחץ או כי היה במצב בו נשלל ממנו חופש הבחירה. אף לא מצאתי כל אינדיקציה לכך שהשניים "רקמו" הודאת שווא מצדו של רפי. נהפוך הוא - עולה מהדברים כי רפי שיתף את המדובב, צעד אחר צעד, פיסה אחר פיסה של מידע בנוגע למעורבותו באירוע, באופן אותנטי, במטרה ברורה להיטיב כמה שאפשר את מצבו המשפטי בסיטואציה המורכבת אליה נקלע, כאשר היה משוכנע שאחיו הפליל אותו, תוך שהוא חוזר שוב ושוב על המילים "דם שלי יצא נגדי". אזכיר גם כי רפי נפגש עם עורך דינו באותו בוקר של שיחת ההתוודות בפני המדובב.

ג. תפקידו של רפי באירוע ומודעותו למטרת ההסעה

59. כמפורט בראשית הדברים, רפי זוכה על ידי בית המשפט קמא מעבירת הרצח שיוחסה לו בכתב האישום כמבצע בצוותא והורשע חלף כך בעבירה של סיוע לרצח ובעבירות נלוות. עיקר ערעורו של רפי מתמקד כאמור בטענה כי ניתוח הראיות נגדו מוביל למסקנה עובדתית לפיה אף אם הוא הסיע את יורי ורוני לאזור הרצח בליל האירוע ובחזרה, הוא עשה כן מבלי להיות מודע למטרת ההסעה.

60. אף שמדובר בתקיפה חזיתית של ממצא עובדתי של בית המשפט המחוזי, שנדון על ידו באופן מקיף וממצה, שבתי ובחנתי בדקדוק ובזהירות את חומר הראיות הרלבנטי, בחינה אשר בסיומה לא מצאתי כי נפלה שגגה במסקנתו של בית המשפט קמא.

61. מעיון בדבריו של רפי בפני המדובב עולה כי רפי התוודה למעשה כי סייע ליורי ולאחיו רוני בליל הרצח בכך שהסיע אותם לביצוע עבירת הרצח, ואסף אותם כשסיימו מלאכתם, כמפורט לעיל. השאלה המרכזית אותה הציב רפי בערעורו הינה שאלת מודעותו בליל האירוע לכך שהוא מסיע את השניים למקום בו יבצעו רצח. כפי שיבואר מיד, אני סבור כי יש בהתוודותו של רפי בפני המדובב כדי להשיב על שאלה זו בחיוב. סבורני גם כי מסקנה זו נתמכת בראיה נוספת המהווה הרבה מעבר ל"דבר מה נוסף" להוכחת מודעות זו, וכי אלו יחדיו - אינם מותירים ספק ביחס אליה.

62. כזכור, "שיחת ההתוודות" של רפי עם המדובב נערכה ביום 3.6.2014 בסמוך לאחר תרגילי חקירה שביצעה המשטרה אשר גרמו לרפי לחשוב כי רוני ויורי מפלילים אותו. רפי נכנס נסער לתא המעצר, ומתחילה שיחה בינו לבין המדובב. המדובב מספר על "בלאגן" שנעשה אותו בוקר. רפי פונה לסוהר ואומר שהוא רוצה לדבר עם עורך הדין שלו, ושואל "מתי הוא בא?". המדובב אומר לרפי "היו בבוקר אצלך לא? שמעתי עורך דין", רפי משיב "שני טמבלים שני ליצנים היו". הסוהר מוסר לרפי כי "מחר בבוקר עורך דין מגיע... מחר בבוקר הוא יכול", ורפי משיב "טוב". המדובב שואל אותו "מה קרה בלאגן? יהיה בסדר כפרה, תהיה חזק", ורפי עונה כי "דם שלי יצא נגדי". המדובב מנסה להרגיע את רפי - "דם שלך יצא נגדך? אח שלך? ... וואלה אח שלי אין מה לעשות. אל תבכה. אל תבכה שתה קצת מים שטוף פנים. בוא. עזוב אותך תביא את הסיגריה שים שם, שטוף פנים. שטוף, אתה גבר, זה בעיה שלו שטוף פנים, שטוף", ומנקודה זו מתחיל רפי לשתף את המדובב ברחשי ליבו ולבטי מחשבותיו (נ/24, בעמ' 2).

רפי מספר למדובב כיצד הרגיש נורא כשראה את יורי יושב עם החוקרים ומחייך, ואומר כי לפי מה שהוא מבין "שניהם פתחו עליי" [הכוונה ליורי ורוני]. המדובב אומר לו כי לא נשאר לו הרבה מה לעשות, ורפי מחליט "אני רק להגיד את האמת שלי וזהו... אני עכשיו רוצה לסגור איתם עסקה". המדובב אומר לרפי "עוד מעט תשב, תתרענן קצת, תספר לי הכל, ככה אני אוכל לכוון אותך בדיוק מה לעשות. תנוח קצת, תנוח קודם כל...". רפי משתף כי הוא חש נבגד על ידי אחיו, כפוי הטובה, לאחר שעזר לו להסתדר מגיל מאוד צעיר. רפי שואל את המדובב האם הוא יכול לומר לו משהו מבלי שהוא יכעס עליו "באמת אבל? לא כל כך סמכתי עליך אני אומר לך את האמת", וממשיך "אל תכעס, אתה לא כועס עליי? אני אומר לך את האמת". רפי מסביר למדובב כי לא כל כך בטח בו קודם ולכן "אתמול שהביאו אותי אני זיהיתי שזה אח שלי. זה הביאו אותי. בגלל זה שתקתי והייתי כולי אכלתי את עצמי". הוא ממשיך "אתה ראית בבוקר איך קמתי כולי... אמרתי לך בלי שנאה אני אומר את האמת אבל עכשיו שאני רואה אותך פה". והוא מסביר למדובב מה גרם לתחושתו להשתנות - "אמרתי בזה הוא מחזיק, זה אני מחזיק שהוא יושב פה ולא מדבר. ואפילו כולם יצאו נגדך ואתה יושב".

השניים ממשיכים לדבר, רפי אומר שהוא מתכוון לומר לחוקרים את "הצד שלו" באירוע, אולם מבלי להפליל אחרים, ומדגיש "אני לא אצא מלשן כמוהם". הצד שלו, משמעו, כדבריו, "לקחתי את א' ב' למקום", "החזרתי את א' ב' מהמקום. זה מה אני יודע". רפי ממשיך לשתף בכעס על כך שהשניים הפלילו אותו, ובמיוחד על אחיו רוני, ואומר כי "אף אחד לא ידע, למה אתה פותח את זה...?". והוא ממשיך: "אחרי מקרה כזה אני לא מאמין לשום דבר", ומוסיף: "אני אשב את התקופה שלי כמה שאני צריך לשבת... אם אני אודה אסגור עסקה כמה יתנו לי?". לשאלת המדובב על מה "יתנו" משיב רפי "על זה שהסעתי אותם" - דבר שהכחיש כזכור בכל חקירותיו - וממשיך בפרטים נוספים על האירוע:

"רפי: שמע הם ילדים, אתה לא יכול להאמין. אתה אומר סתם מתלהבים, את רוצה להתלהב? לכו

מדובב: יאללא לכו תתלהבו

רפי: כמה אני יכול לקבל?

מדובב: שאלת השאלות היא למה 'הרסו' אותו

רפי: אני לא יודע

מדובב: מי זה היה היורי הזה ורוני? (לא לגמרי ברור הרוני)

רפי: אני לא יודע מי לחץ. הם דיברו, אני הייתי בפאניקה באוטו וישר נסעתי הביתה.

מדובב: נסעת כן, אני מבין

רפי: אני חשבתי נו, תלכו ידעתי שהם לא מסוגלים לעשות את זה" (שם, בעמ' 8).

רפי מסביר כי לא האמין שהשניים יבצעו את שתכננו - "לא אחי אני חשבתי שהם סתם עושים פוזות אתה יודע איך זה, חתכנו (פרייזלי) ככה וככה ובסוף לא עושים כלום". המדובב אומר "ישאלו אותך למה הרגו אותו" ורפי משיב "מאיפה אני יודע, אני אמא שלו? אני אבא שלו?", ובהמשך הוא שואל: "כמה אני יכול לקבל על זה?". לשאלת המדובב "כמה מרחק היית מהמקום לאירוע?" משיב רפי "שתיים, שתיים וחצי קילומטר, אני אספתי אותם משם". רפי מבהיר "אני לא יודע מי לחץ", המדובב אומר לו "בטוח ששתיהם לא יכולים לירות", ורפי מוטרד - "מה אני יכול לקבל על זה?". בהמשך הדברים מסיק רפי כי "זה תלוי איך השופט יסתכל על זה", והמדובב אומר לו "זה מאוד חשוב שאתה צריך באיזשהו מקום להוכיח שאתה לא ידעת. רפי תוהה "מה זה לא ידעתי", המדובב משיב "אתה ידעת שהם הולכים... אהה נכון אמרת לי", רפי ממשיך "אבל אני לא האמנתי אתה לא מאמין לי", וממשיך "אתה יודע מקשקשים הולכים ולא עושים כלום...". המדובב שואל "למה הרגו אותו?" ורפי חוזר ואומר כי הוא אינו יודע, אולם מוסיף "מה שאנחנו יכולים לעשות זה לסדר/לנקות (אוברטס)". רפי מסכם "מחר אני אספר מה שאני יודע מה שעשיתי", חוזר על כך שאינו יודע מי מבין השניים הרג, אומר כי "יש לקירות פה אוזניים" ומסכם "אני אשאיר את זה למחר. אני אשאיר את זה לעצמי ואני אשן על זה בלילה" (שם, בעמ' 18).

63. מהדברים האמורים עולה בבירור כי רפי זוכר את אירוע הרצח בגינו הוא יושב במעצר. רפי כועס על אחיו ועל יורי על שהפלילו אותו, ו"פתחו" כביכול אירוע שאף אחד לא ידע עליו. רפי זוכר היטב כי הסיע את השניים וידע שמטרת הנסיעה היא לפגוע בקורבן העבירה, אך לטענתו לא האמין שיבצעו "ניקיון" של אדם. לפי דבריו שלו, הוא שהה כ- 2.5-2 ק"מ ממקום האירוע, וכשחזר לאסוף את השניים לאחר ביצוע המעשה, הסתבר לו שהם אכן ביצעו את המעשה לשמו הסיע אותם. עם זאת, רפי לא יודע מי מבין השניים "לחץ על ההדק", ואינו יודע "למה הרגו אותו".

64. דברים אלו מהווים הודאת חוץ של נאשם - הודיה בסיוע לרצח - והם משתלבים אף עם דבריו של רפי מעל דוכן העדים, כאשר לשאלת אב בית הדין "...לתקתק אתה לא אמרת אבל להגיד רוני חזר החוצה אחרי שהם הלכו לרצוח, את זה אתה אמרת או משהו כזה?", השיב רפי "את זה אני אמרתי כי אני חייב להמציא להם סיפור סיפור טוב לא כמו שגיא אומר לי" (עמ' 1243 לפרוטוקול).

65. הודיה זו של רפי נתמכה גם בשורה של ראיות חיצוניות, שפורטו לעיל - צבר השיחות של יורי עם השוטר המוסווה אנטולי בהן עלתה מעורבותו של רפי; התנהגותו המפלילה של רפי ביום מעצרו; אמירות מפלילות של רפי בחקירותיו שהן בבחינת "ראשית הודיה"; איכוני הטלפון הנייד שלו וכן פלט השיחות שלו מליל האירוע.

לענין זה מן הראוי להתעכב על שיחתו האחרונה של יורי עם אנטולי ביום 1.6.2014, הוא "יום המעצרים", בה התייחס יורי במפורש לחלקו של רפי באירוע ולמודעותו (ראו בפסקה 21 לעיל). התייחסות זו עלתה לאחר שרפי התקשר ליורי וסיפר לו כי המשטרה מחפשת אותו בחשד לרצח. יורי אומר לאנטולי כי "מישהו כן פתח" על רפי. לשאלה "הוא יכול לפתוח משהו עליך?" משיב יורי "לא יודע אם הוא יזכיר את השם שלי שם... יש לו דברים עלי, לא חסר", וממשיך "אני מנסה לחשוב מה יש לו עלי. יש לו רק דבר אחד עלי", ויורי ממשיך: "זוכר את הטובה שעשיתי לחבר... הורדתי [מילה לא ברורה]", ואנטולי מגיב "איך הוא יודע על זה? אמרת רק שני אנשים ידעו". יורי מסביר, "שני אנשים כאילו אני והשותף... אבל בתכלס אף אחד לא ראה מה קרה איך קרה למה קרה... הוא יודע על זה כי... אני אסביר לך כי הוא היה רכב מילוט שלנו, הנהג מילוט", וממשיך "זהו. כל השאר אין לי שום דבר איתו" (ת/276א, עמ' 3). ובתגובה לשאלה האם "הוא יודע למה הייתם שם?" יורי משיב בחיוב - "כן", ואנטולי מחווה דעתו "אז זה יכול להיות פאקינג בעיה". יורי אומר "הכל אני יודע עליו שאם הוא יפתח עלי אז אני יכול לקבור אותו. הוא לא יפתח עלי כי הוא יודע שהוא לוקח סיכון אחו שרמוטה". יורי ממשיך ואומר לאנטולי: "אני לא מפחד שיבואו ייקחו אותי... עורך דין יבוא ישאל אותי משהו אני אגיד אין לי מושג על מה מדובר...". אנטולי אומר "רק שהרפי הזה ישתוק", ויורי מבהיר "הוא ישתוק. כי אם הוא לא ישתוק אני אדאג שישתיקו אותו". יורי ממשיך "רפי אומר לי, אמר לי כזה שיכול להיות שמישהו זימר עליו", ומשתף כי "התשובות" לשאלה מי זימר "נמצאות שתיהן מאחורי סורגים.. זאת אומרת שהבחור שיושב בצלמון והבחור שיושב... נגיד רוני... היחידים שיודעים עליו משהו".

אנטולי שואל את יורי "אתה יכול לבדוק משהו מה קורה עם רפי הזה? יש לך דרך?", ויורי משיב כי "אפשר בטלפון אבל אני לא רוצה. אחרי זה יסתכלו על השיחות האחרונות שלו ואז ידברו בינו שהוא דיבר איתי". בהמשך הדברים שואל אנטולי "רפי לא היה באזור או כן היה... יכול להיות שהוא ראה אתכם?", ויורי משיב "מה פתאום. אני אומר לך אין גם אם תרצה לנסות לראות אותי היית יכול לראות אותי רק עם משקפת תרמית רק עם ראיית לילה...". אנטולי ממשיך: "כאילו אתה השותף ורפי זה ברור לי, אבל אולי רפי הבין משהו?", ויורי משיב "רפי ידע מזה, ידע מזה כן...". (שם, בעמ' 11). יורי ממשיך "חיברנו את הטלפונים חזרה עשינו חיוג וניתקנו אז הוא ידע שזה הסימן שלו להגיע. זהו. יורי מביע חששו להתקשר עתה לרפי ואומר "אני גם לא אהבתי שהתקשר אלי. אתה רואה חבר שלי עשה בשכל התקשר ממספר אחר בכלל", וממשיך "מן הסתם עכשיו יחרימו לו את הטלפון יעשו לו טלפון בדיקה" אך "בסדר אני אומר חבר טוב. אח של חבר שלי...". אנטולי אומר "אז אם הוא לא פותח עליך אין לך מה לדאוג בכלל", ויורי משיב "אני לא דואג אני דואג בשבילו עכשיו כי יש לו חמש ילדים..." (שם, בעמ' 13).

דברים אלה של יורי מדברים בעד עצמם. לפי דבריו האוטנטיים של יורי לאנטולי, רפי היה מודע לכך שהוא מסייע לו ולשותפו רוני בהגעה ובאיסוף מזירת רצח. כאמור, הפרטים שמסר יורי לאנטולי, גם בנקודה זו המתייחסת באופן ספציפי למעורבותו של רפי באירוע, נתמכו בראיות חיצוניות דוגמת איכוני הטלפון הנייד ופלט השיחות של יורי ושל רפי אשר לימד על מימוש אותו "סימן שלו להגיע" בדמות חיוג-ניתוק. גם התנהגותו של רפי מיד כשנודע לו כי המשטרה מחפשת אותו בחשד לרצח, כשהוא יודע מיד במה מדובר ומי קשור באותו רצח, מלמדת על מודעותו. מעבר לכך, אין לקבל כי רפי "החמיץ" את "הרובה הארוך" שהביאו עמם יורי ורוני באותה נסיעה לאזור התעשייה באותו ליל מוצאי

שבת, עובדה התומכת אף היא במסקנת המודעות.

66. לסיכום סוגיה זו: לאחר בחינה מדוקדקת של חומר הראיות, התמונה העולה היא כי רפי הסיע את יורי ורוני לזירת הרצח ושימש כ"נהג המילוט" שלהם מהזירה; הוא ידע שהם נוסעים כדי לפגוע בקורבן הרצח, גם אם פקפק בכך שהם אכן יבצעו את זממם; הוא כנראה לא ידע מיהו הקורבן ומהו המניע לרצח, ומי בפועל לחץ על ההדק. אכן, התשתית הראייתית מעלה כי התקיים "מידור" מסוים של רפי מפרטי אירוע הרצח, והוא לא היה חלק מהמעגל הפנימי של המבצעים, ולפיכך הוא זוכה מהאישום ברצח כמבצע בצוותא. ואולם, מהראיות עולה כי רפי היה מודע למטרת הנסיעה ולסיוע שהוא מעניק ליורי ולרוני, ולפיכך בדין הורשע כ"מסייע":

"המסייע - בדומה למשדל - הוא שותף עקיף ומשני. הוא מסייע ביצירת התנאים לביצוע העבירה על-ידי העבריין העיקרי (או העבריינים העיקריים המבצעים בצוותא) (סעיף 31 לחוק העונשין). תרומתו של המסייע היא חיצונית. אין הוא חלק פנימי של המשימה העבריינית עצמה. אין הוא היוזם, אין הוא המחליט על הביצוע ואין הוא שולט על הביצוע. אין הוא אדון לביצוע. הוא מבצע מעשי עזר הנפרדים מביצוע העבירה על-ידי העבריין העיקרי, ושיש בהם 'כדי לאפשר את הביצוע, להקל עליו או לאבטח אותו'..."

המסייע אינו משתתף אפוא בביצוע העבירה עצמה, אלא חלקו מתבטא בפעולות החיצוניות לעבירה...

טול את ראובן ושמעון המתכננים ביצוע שוד, תוך חלוקת תפקידים ביניהם. הם זקוקים לאדם שיסיע אותם למקום השוד. הם מבקשים מלוי להסיעם, והוא עושה כן. לוי הוא מסייע לראובן ושמעון, שהינם עבריינים עיקריים בצוותא" (ע"פ 4389/93 מרדכי נ' מדינת ישראל, פ"ד נ(3) 239, 250).

וראו גם: ע"פ 3596/93 אבו סרור נ' מדינת ישראל, פ"ד נב(2) 449, 481 (1998); ע"פ 2796/95 פלונים נ' מדינת ישראל, פ"ד נא(3) 388, 405-406 (1997); ע"פ 4087/14 סקורדוק נ' מדינת ישראל, פסקה 64 (5.1.2017); ע"פ 275/09 ע'ולמה נ' מדינת ישראל, פסקה 64 (28.7.2011).

67. סיכומם של דברים באשר להכרעת הדין: לאחר בחינת מכלול הראיות שעמדו בפני בתי משפט קמא אני סבור כי הכרעות הדין בעניינם של המערערים מבוססות היטב בחומר הראיות ובדין, ואין כל עילה העשויה להצדיק את התערבותנו בממצאים ובמסקנות שנקבעו.

אשר על כן אציע לחבריי כי נדחה את ערעוריהם של המערערים על הכרעות הדין ונותיר את ההרשעות על כנן.

הערעורים על גזרי הדין

68. כמצוין לעיל, שלושת הערעורים של המערערים מופנים, לחלופין, גם כלפי גזרי הדין, כאשר ערעורם של יורי ורוני מופנה רק נגד רכיב הפיצויים בעונש. אתיחס תחילה לסוגיית הפיצויים, המשותפת לכל המערערים.

69. כידוע, פיצוי לטובת נפגע עבירה, אשר נפסק מכוחו של סעיף 77(א) לחוק העונשין, אינו בבחינת עונש נוסף המוטל על הנאשם בביצוע העבירה, אלא בבחינת פיצוי שנועד בעיקרו לשפות את הנפגע על הנזק והסבל שנגרמו לו עקב ביצוע העבירה. פיצוי זה הוא בעל גוון אזרחי מובהק, אך הוא מושפע מהסביבה הפלילית ומהנורמות המאפיינות אותה (ע"פ 2965/13 מדינת ישראל נ' אלרפיעה, פסקה 27 (2.7.2014)); רע"פ 9727/05 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקאות 13-14 (8.8.2007); רע"ב 3749/17 סטצנקו נ' בית המשפט המחוזי מרכז לוד, פסקאות 18-20 (27.3.2018)). פיצוי זה נקבע בדרך של אומדן והוא איננו אמור לשקף במדויק את הנזק הממשי שנגרם לנפגע העבירה. על פי רוב, פיצוי כאמור הוא פיצוי חלקי בלבד. מסיבה זו אף הוגבל בחוק שיעור הפיצוי שניתן לפסוק מכוח סעיף 77(א) לחוק העונשין (ראו גם: רע"פ 2976/01 אסף נ' מדינת ישראל, פ"ד נו(3) 418, 464), ומתן פיצוי כאמור אינו מעמיד מחסום בפני נפגע העבירה בבואו להגיש תובענת נזיקין נגד העבריין.

התערבות ערכאת הערעור בשיעור הפיצוי שנקבע על ידי הערכאה הדיונית הינה מצומצמת ושמורה למקרים חריגים בהם חרבה הערכאה הדיונית באופן קיצוני משיעור הפיצוי הראוי (ע"פ 6452/09 עלי נ' מדינת ישראל (22.7.2010)); ע"פ 8745/08 פלוני נ' מדינת ישראל (30.11.2011); ע"פ 8465/14 כרכי נ' מדינת ישראל (24.8.2015); ע"פ 2951/12 ביאדסה נ' מדינת ישראל (2.8.2012)). המקרה דנן אינו נמנה על מקרים אלו.

70. טענת המערערים לענין זה, כמפורט בראשית הדברים, הינה כי בהתאם להלכת טווק, סמכות בית המשפט להטיל פיצוי לטובת נפגעי העבירה מוגבלת לסכום המקסימלי הקבוע בחוק (258,000 ₪), יהיה מספר הנאשמים בביצוע העבירה שהורשעו בה אשר יהא, וזאת מכיוון שלטענתם מדובר בסכום מקסימלי ל"מקרה המתה אחד".

71. דינה של טענה זו להידחות. הלכת טווק עוסקת בשאלת גובה הפיצוי במקרה של ריבוי נפגעים בשל מעשה של נאשם אחד. בעניין זה נקבע כי סכום הפיצוי שיוטל על הנאשם לא יעלה על סכום הפיצוי המקסימלי הקבוע בחוק, אף כאשר מעשי הנאשם פגעו ביותר מנפגע עבירה אחד. הלכה זו אינה עוסקת בשאלת גובה הפיצוי מקום בו יש ריבוי נאשמים, ואין כל מקום לגזור גזירה שווה למצב בו מספר נאשמים מורשעים בגין אותו מעשה עבירה מבחינת תכלית הגבלת סכום הפיצוי. מסקנה זו עולה בבירור גם מלשון הוראת החוק המסמיכה את בית המשפט להטיל חיוב בפיצויים הקובעת לאמור -

"(א) הורשע אדם, רשאי בית המשפט לחייבו, בשל כל אחת מן העבירות שהורשע בהן, לשלם לאדם שניזוק על ידי העבירה סכום שלא יעלה על 258,000 שקלים חדשים לפיצוי הנזק או הסבל שנגרם לו."

החיוב בפיצוי והמגבלה על שיעורו מתייחסים לכל אדם שהורשע. לפיכך מקום בו מורשעים נאשמים אחדים, גם אם באותו מעשה עבירה, סמכות בית המשפט להטיל על העבריין לפצות את קורבן העבירה, על-פי שיקול דעתו, מתייחסת לכל אדם שהורשע בעבירה, כאשר לגבי כל אחד מאלה קיימת ההגבלה על שיעור הפיצוי המקסימלי הקבוע בחוק.

72. בענייננו, נפסק כי על כל אחד מהמערערים לשלם למשפחת המנוח פיצוי בסך 200,000 ₪, סכום הנמוך מהתקרה הקבועה בחוק. איני סבור כי יש עילה להתערבותנו בקביעת הסכומים שנקבעו, אשר בהתחשב באופי הפגיעה הקשה במשפחת המנוח, אין גם לומר כי הם בלתי סבירים.

ב. ערעור רפי על חומרת עונש המאסר שהושת עליו

73. טענתו של רפי הינה בתמצית, כי לאור נסיבות ביצוע העבירה המצביעות על חלקו המוגבל בביצוע העבירה, ונוכח עברו הפלילי הדל מאוד והיותו אב ל- 5 ילדים - העונש שהוטל עליו חורג לחומרה באופן המצדיק הקלה בעונשו.

74. כידוע, נקודת המוצא היא כי אין מדרכה של ערכאת הערעור להתערב בחומרת העונש שהוטל על-ידי הערכאה הדיונית, אלא במקרים חריגים בהם נפלה בגזר הדין טעות מהותית, או שעה שהעונש שנגזר על ידה חורג באופן ממשי מרמת הענישה המקובלת או הראויה בנסיבות דומות.

לאחר בחינת מכלול הנסיבות והשיקולים אני סבור כי העונש שהוטל על רפי בגין הסעתם של יורי ורוני - 13 שנות מאסר לריצוי בפועל - חורג מהענישה הנוהגת בעבירות של סיוע לרצח ואינו מתחייב לדעתי מעקרון ההלימה, ולפיכך יש הצדקה להקל בעונש המאסר שהושת עליו, כפי שיפורט להלן.

75. כזכור, רפי הואשם תחילה בביצוע עבירת רצח, כמבצע בצוותא, אולם הוא זוכה מעבירת רצח והורשע חלף כן בעבירה של סיוע לרצח. ממכלול הראיות בתיק, שנסקרו לעיל בתמצית, עולה כי רפי לא היה מעורב בתכנון הרצח או בביצועו, הוא לא ידע על זהות הקורבן ועל סיבת הפגיעה בו, וחלקו התמצה בהסעתם של יורי ורוני למקום האירוע, והסעתם חזרה מהמקום. רפי גם לא קיבל כל חלק בתמורה שהסתבר בדיעבד שיורי ורוני קיבלו בגין ביצוע הרצח. אמנם אין להקל ראש כלל ועיקר בחומרת מעשיו אלה, כאשר הוא מודע, כפי שנקבע, שהוא מסייע לעבירת רצח - אף אם, כדבריו, לא האמין שהם יבצעו את זממם - אך גם בין מסייעים לרצח יש רמת מעורבות שונה ממקרה למקרה המשליכה על חומרת מעשיהם ועל העונש ההולם.

76. ואכן, עיון בפסיקה מלמד כי קיים מנעד רחב למדי של עונשים בעבירה של סיוע לרצח, כאשר עונשו של המסייע נבחן בהתאם למאפייני הסיוע שהגיש. פסקי הדין עליהם הסתמך בית המשפט המחוזי בעניינו של רפי עוסקים בנסיבות שונות מהותית, לחומרה, מאלה במקרה דנן, באופן שאינם יכולים לבסס את מתחם הענישה שנקבע בעניינו של רפי (10-15 שנות מאסר בפועל), ואת העונש שנקבע בגדרו.

כך, ע"פ 5812/14 גורליק נ' מדינת ישראל (29.11.2015) הנזכר בגזר הדין. במקרה זה נדחה ערעורה של מי שהורשעה בסיוע לרצח של גרושתו של בעלה והעלמת הגופה באמצעות חומצה ונגזר עליה עונש של 15 שנות מאסר, תוך שצוין במפורש כי "המערערת הייתה מעורבת בכל שלבי התכנון שאפשרו את הרצח וסילוק הגופה", ובהתאם לכך מתחם הענישה שנקבע באותו עניין נע בין 12-16 שנות מאסר. וכך גם בע"פ 635/05 דענא נ' מדינת ישראל (26.11.2007), שגם אותו הזכיר בית משפט קמא, שם נדחה ערעור על עונשו של מי שסייע לאחיו לרצוח את

המנוח ונידון לעונש של 14 שנות מאסר. באותו מקרה, נקבע כי המערער היה שותף פעיל בביצוע העבירה, וכי הוא סייע להתגשמותה בכל מהלכי ביצועה, החל בהבאת המנוח לזירת האירוע, עובר דרך שלילת כושר התנגדותו לדקירות הרבות בגופו בכך שקפץ על גבו, חסם את פיו והפילו ארצה, המשך בטשטוש הראיות לאחר מעשה באמצעות שטיפת הרצפה ואחד הקירות וגרירת הגופה אל חורשת עצים, וכלה באיומים שהשמיע כלפי גיסו לבל יפצה פה.

לעומת זאת, במקרים אחרים של הרשעה בסיוע לרצח הוטלו עונשים מתונים בהרבה. כך למשל, בע"פ 6162/16 תופיק דלו נ' מדינת ישראל (4.2.2018), בו נדונו ערעורים הדדיים, נקבע כי מידת מעורבותו של המערער במעשה הרצח הייתה כזו ש"אך כפסע היה בין הרשעתו בעבירת הרצח... לבין הרשעתו כמסייע", ובשל כך הוחמר עונשו ל-10.5 שנות מאסר חלף 8.5 שנות מאסר שנגזרו עליו בבית המשפט המחוזי, תוך שנקבע שמתחם הענישה ההולם הוא בין 9 ל-14 שנות מאסר. וכך גם בשני פסקי דין, הדומים יותר לענייננו: בע"פ 4770/14 אגייב נ' מדינת ישראל (5.11.2015) נדחה ערעורו של מי שהורשע בסיוע לרצח כפול, קשירת קשר לפשע ונהיגה ללא רישיון והושת עליו עונש של 8.5 שנות מאסר, לאחר שנקבע אמנם כי מעשיו תרמו תרומה של ממש לביצוע העבירה, אך הוא לא היה חוליה דומיננטית בשרשרת העבריינית (מתחם הענישה במקרה זה הועמד על 7-11 שנות מאסר); וכן פסק הדין בע"פ 4317/97 פוליאקוב נ' מדינת ישראל, פ"ד נג' (1) 289 (1999), בו אחד המעורבים ברצח - ששימש, בדומה למקרה דנן, כנהג שהסיע את מבצעי הרצח - הורשע בסיוע לרצח ונגזרו עליו 6 שנות מאסר, ומתוכן ארבע שנים בפועל והיתרה על-תנאי.

77. לאור המפורט לעיל אני סבור כאמור כי הן מתחם הענישה שנקבע והן העונש שנקבע בגדרו חורגים לחומרה מרמת הענישה הנוהגת. מעורבותו של רפי באירוע הרצח הייתה מוגבלת כאמור, ובמובן זה מקומו הוא בחלקו התחתון של המנעד של מסייע. גם נסיבותיו האישיות של רפי אין בהם כדי להצדיק החמרה בעונשו.

לפיכך, אני סבור כי יש להקל בעונש המאסר שהושת על רפי, ולהעמיד את מתחם העונש ההולם בעניינו על 8-13 שנות מאסר, ובגדרו לגזור עליו עונש של 9 שנות מאסר לריצוי בפועל.

78. סוף דבר: אציע לחבריי לדחות את ערעוריהם של יורי ושל רוני, ולקבל באופן חלקי את ערעורו של רפי על גזר הדין, באופן שעונש המאסר בפועל שהושת עליו יועמד על 9 שנים, כאשר יתר רכיבי גזר הדין יישארו על כנם.

ש ו פ ט

המשנה לנשיאה ח' מלצר:

אני מסכים לפסק דינו המקיף והממצה של חברי השופט מ' מזוז.

ש ו פ ט

השופטת י' וילנר:

אני מסכימה.

שופטת

הוחלט כאמור בפסק דינו של השופט מ' מזוז.

ניתן היום, ח' ניסן תש"פ (2.4.2020).

שופטת

שופט

המשנה לנשיאה

B16.docx_16080740